

Nosacījumu apkopojums uz 29.04.2015.

Savstarpējā atbilstība



ZEMKOPĪBAS MINISTRIJA
TIRGUS UN TIEŠĀ ATBALSTA DEPARTAMENTS

Saturs

| | |
|---|----|
| Ievads..... | 3 |
| Kas ir savstarpējā atbildība un kam tā ir jāievēro? | 3 |
| Normatīvie akti savstarpējās atbildības jomā..... | 5 |
| Labā lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumi (LLVN)..... | 6 |
| Obligātās apsaimniekošanas prasības (OAP)..... | 8 |
| 1. Īdens resursi | 8 |
| 2. Savvaļas putnu aizsardzība | 11 |
| 3. Dabisko biotopu un savvaļas dzīvnieku un augu aizsardzība aizsardzība..... | 13 |
| 4. Pārtikas nekaitīgums..... | 15 |
| 5. Ierobežojumi hormonālas, tireostatiskas iedarbības vielu un betaagonistu lietošanā | 20 |
| 6. Cūku identifikācija un reģistrācija..... | 22 |
| 7. Liellopu identifikācija un reģistrācija | 23 |
| 8. Aitu un kazu identifikācija un reģistrācija..... | 24 |
| 9. Dzīvnieku slimības | 25 |
| 10. Augu aizsardzības līdzekļi | 29 |
| 11. Teļu labturība..... | 30 |
| 12. Cūku labturība | 32 |
| 13. Vispārīgās labturības prasības lauksaimniecības dzīvniekiem..... | 35 |

Ievads

Šo dokumentu sagatavoja Zemkopības ministrijas Tirdzniecības un tiešā atbalsta departamenta speciālisti. Dokumenta mērķis ir apkopot vienkopus savstarpējās atbilstības prasības, kas noteiktas vairākās ES regulās un MK noteikumos, kā arī sniegt ZM skaidrojumus prasību piemērošanai.

Šis dokuments nav juridiski saistošs un ir uzskatāms tikai kā palīgmateriāls ieskatam kā piemērot savstarpējās atbilstības prasības. Dokuments ir aktuāls uz noteiktu datumu, kas norādīts uz dokumenta pirmās lapas.

Kas ir savstarpējā atbilstība un kam tā ir jāievēro?

Savstarpējā atbilstība (SA) ir saikne starp atbalsta saņemšanu un atbilstību citos normatīvajos aktos jau iepriekš noteiktām prasībām vides, sabiedrības, dzīvnieku un augu veselības un dzīvnieku labturības jomā.

Lai saņemtu atbalsta maksājumus pilnā apmērā, lauksaimniekam ir pienākums ievērot savstarpējās atbilstības:

- laba lauksaimniecības un vides stāvokļa (LLVN) nosacījumus;
- obligātās apsaimniekošanas prasības (OAP).

Savstarpējās atbilstības prasības ir jāievēro **lauksaimniekiem, kuri apsaimnieko lauksaimniecības zemi un pretendē uz ES tiešajiem maksājumiem un Lauku attīstības programmas platību maksājumiem.**

Savstarpējā atbilstība aptver ievērojamu skaitu prasības dažādās jomās, tomēr lauksaimniekam šīs prasības būtu jāievēro arī tad, ja tas nepieteiktos atbalsta maksājumiem, šīs visas prasības ir jau iekļautas ES un Latvijas normatīvajos aktos.

Prasību saraksts, kas jāievēro lauksaimniekiem savstarpējās atbilstības ietvaros ir noteikts Ministru kabineta 2015.gada 10.marta noteikumu Nr. 126 Tiešo maksājumu piešķiršanas kārtība lauksaimniekiem 5. pielikumā

Kādās jomās jāievēro SA prasības??

Savstarpējā atbilstība aptver LLVN un OAP sekojošās jomās (R1306/2013 II pielikums):

I VIDE, KLIMATA PĀRMAIŅAS, ZEMES LABI LAUKSAIMNIECĪBAS APSTĀKĻI

1. Ūdens resursi
2. Augsne un oglekļa krāja
3. Bioloģiskā daudzveidība
4. Ainava, minimālais apsaimniekošanas līmenis

II SABIEDRĪBAS VESELĪBA, DZĪVNIEKU VESELĪBA UN AUGU VESELĪBA

5. Pārtikas nekaitīgums
6. Dzīvnieku identifikācija un reģistrācija
7. Dzīvnieku slimības
8. Augu aizsardzības līdzekļi

III DZĪVNIEKU LABTURĪBA

9. Vispārīgās labturības prasības lauksaimniecības dzīvniekiem
10. Teļu labturības prasības
11. Cūku labturības prasības

Kā notiek SA kontroles?

Lai pārliecinātos par to, ka atbalsta pretendenti ievēro SA prasības, tie var tikt izraudzīti pārbaudei uz vietas saimniecībā.

Lauksaimniekam ir jānodrošina iespēju kontroles iestādēm veikt SA pārbaudes uz vietas saimniecībā un pēc pieprasījuma jāuzrāda pārbaudei nepieciešamie dokumentus. Par katru pārbaudi uz vietas saimniecībā kontroles iestāde sagatavo kontroles ziņojumu. Lauksaimniekam ir tiesības iepazīties ar šo ziņojumu un 10 darbdienu laikā pēc šī ziņojuma saņemšanas var iesniegt kompetentajā kontroles iestādē nepieciešamos precizējumus.

Kompetentās kontroles iestādes

SA kontroles sistēmas koordinējošā iestāde ir Lauku atbalsta dienests.

Pārbaudi par savas kompetences jomu veic attiecīgā kontroles iestāde:

- Lauku atbalsta dienests (LAD) – LLVN, vides joma;
 - Valsts meža dienests - vides joma meža platībās;
 - Pārtikas un veterinārais dienests (PVD) - dzīvnieku identifikācija un reģistrācija, sabiedrības un dzīvnieku veselības aizsardzība un dzīvnieku labturība;
 - Valsts augu aizsardzības dienests (VAAD) - mēslošanas līdzekļu lietošana un uzskaitē īpaši jutīgajās teritorijās un augu veselības aizsardzība.
-

Kā tiek rēķināts SA atbalsta samazinājums?

Ja tiek konstatēts, ka lauksaimnieks nav ievērojis OAP vai LLVN, tam tiks piemērots atbalsta daļējs vai pilnīgs samazinājums.

Ikvienam pārkāpumu vērtē pēc četriem pamatkritērijiem – aprēķinot samazinājumus vai summas, kas netiks piešķirtas, ņem vērā konstatētās neatbilstības nopietnību, apjomu, pastāvīgumu un atkārtotanos.

| Konstatētais pārkāpums | Atbalsta samazinājums, % |
|--------------------------------|--|
| Maznozīmīgs pārkāpums | Brīdinājums un ja pārkāpums novērsts – 0% |
| Konstatēta prasību neizpilde | Pēc izvērtējuma - 1%, 3% vai 5% |
| Atkārtoti konstatēts pārkāpums | Atkārtotās konstatētās neatbilstības procentuālais samazinājums 1%, 3%, vai 5% x 3 |
| Tīšs pārkāpums | 20% līdz 100% |

Par savstarpējās atbilstības prasību neievērošanu pirmajā gadā tiek piemērotas sankcijas samazinot atbalsta maksājumus 1 – 5% apmērā.

Savukārt trīs gadu laikā, atkārtoti (vairāk nekā vienu reizi) konstatējot lauksaimnieka nolaidības dēļ neievērotu to pašu prasību, piemēro samazinājumu līdz 15%. Ja ir sasniegti maksimālie 15 %, tad LAD informē attiecīgo lauksaimnieku, ka gadījumā, ja to pašu neatbilstību konstatēs vēlreiz, tad prasības neievērošanu uzskatīs par tīšu pārkāpumu un maksājums var tikt samazināts pat par 100%.

Vispārīgā gadījumā par tīšu pārkāpumu uzskata tādu pārkāpumu, kurš rada apdraudējumu sabiedrības vai dzīvnieku veselībai un kura dēļ trešajām personām rodas finansiāli zaudējumi vai papildu izmaksas, lai novērstu pārkāpuma sekas.

Normatīvie akti savstarpējās atbilstības jomā

Normatīvie akti, kuros noteikts savstarpējās atbilstības ietvars, kontroles un atbalsta samazinājuma piemērošanas kārtība:

Eiropas Parlamenta un Padomes regula Nr. 1306/2013 par noteikumiem attiecībā uz integrēto administrācijas un kontroles sistēmu, maksājumu atteikšanas vai atsaukšanas nosacījumiem un administratīvajiem sodiem, kas piemērojami tiešo maksājumu un savstarpējās atbilstības kontekstā

Komisijas deleģētā regula Nr. 640/2014, kas papildina noteikumus attiecībā uz IAKS un administratīvajiem sodiem

Komisijas Īstenošanas regula Nr. 809/2014, kas paredz piemērošanas noteikumus par IAKS un administratīvajiem sodiem

Ministru kabineta 2015.gada 10.marta noteikumi Nr. 126 Tiešo maksājumu piešķiršanas kārtība lauksaimniekiem

MK 2014.gada 30.septembra noteikumi Nr. 599 par Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda, Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai, Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda, kā arī par valsts un Eiropas Savienības atbalsta lauksaimniecībai un lauku un zivsaimniecības attīstībai finansējuma administrēšanu 2014.–2020.gada plānošanas periodā

Ministru kabineta 2015.gada 7.aprīļa noteikumi Nr.171 par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai 2014.–2020.gada plānošanas periodā

Labā lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumi (LLVN)

LLVN ir noteikti Ministru kabineta 2015.gada 10.marta noteikumos Nr. 126 **“Tiešo maksājumu piešķiršanas kārtība lauksaimniekiem”** 76. punktā

Prasības mērķis. Nodrošināt lauksaimniecības zemes uzturēšanu un sakopšanu, augsnes un tās struktūras saglabāšanu un ilgtspējību, vides un ainavas elementu saglabāšanu un aizsardzību, ūdens resursu saglabāšanu un pārvaldību.



LLVN ir jāievēro visās lauksaimniecības platībās, tostarp arī uz zemes, ko vairs neizmanto ražošanai.

Nosacījumi:

1.

nelieto mēslošanas līdzekļus 10 metru platā joslā gar ūdensobjektu, kas noteikts saskaņā ar normatīvajiem aktiem par ūdens saimniecisko iecirkņu klasifikatoru un ūdenstilpju klasifikatoru

i

Ūdens saimniecisko iecirkņu klasifikators noteikts Ministru kabineta 2010. gada 30. marta noteikumos Nr. 318 „*Noteikumi par ūdens saimniecisko iecirkņu klasifikatoru*”.

Klasifikatora objekti ir Latvijas Republikas teritorijā pilnībā vai daļēji esošās ūdensteces, kuru kopējais garums ir lielāks par 10 km un ūdensteces vai ūdenstilpes, kuru sateces baseini ir lielāki par 25 km².

Ūdensteču saraksts, uz ko attiecas šis nosacījums atrodams noteikumu pielikumā.

Ūdenstilpju klasifikators noteikts Ministru kabineta 2012. gada 14. augusta noteikumos Nr. 551 „*Noteikumi par ūdenstilpju klasifikatoru*”.

Klasifikatora objekti ir Latvijas Republikas teritorijā pilnībā vai daļēji ietilpstoši ezeri, ūdenskrātuves un dīķi, kuru spoguļvirsmas platība nav mazāka par 10 ha.

Ūdenstilpju saraksts, uz ko attiecas šis nosacījums atrodams noteikumu pielikumā.

2.

ir saņemta ūdens resursu lietošanas atļauja saskaņā ar normatīvajiem aktiem par ūdens resursu lietošanas atļauju, ja, veicot lauksaimnieciskas darbības, apūdeņošanā izmanto vairāk nekā 10m² virszemes vai pazemes ūdeņu diennaktī

i

Ūdens resursu lietošanas atļaujas saņemšanas kārtība noteikta Ministru kabineta 2003. gada 23. decembra noteikumos Nr. 736 „*Noteikumi par ūdens resursu lietošanas atļauju*”.

3.

neievada piesārņojošās vielas (arī prioritārās vielas un bīstamās vielas) pazemes ūdeņos, ja nav saņemta atbilstoša atļauja saskaņā ar kārtību, kādā tiek noteikta piesārņojošo vielu emisija ūdenī

i

Kārtība, kādā tiek piešķirta atļauja piesārņojošo vielu ievadīšanai pazemes ūdeņos, noteikta 2002. gada 22. janvāra Ministru kabineta noteikumos Nr. 34 „*Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī*”

4. lauksaimniecības zemes daļu, kuras nogāzes garums ir vismaz 20 m un slīpums ir lielāks par 10 grādiem, no kārtējā gada 1. oktobra līdz nākamā gada 31. martam nodrošina vismaz ar minimālu kultūraugu veģetāciju vai saglabā rugaini

5. lauksaimniecības zemē tiek kopta lauksaimnieka atbildībā esošā meliorācijas sistēma, nodrošinot tās darbību, saglabāšanu un zemes mitruma režīma regulēšanu:

a. ūdensnoteku un novadgrāvju gultnēs vismaz 1 m platumā novākti koki un krūmi, to atvases nopļautas vismaz vienu reizi divos gados, izvākti grunts ieskalojumi, sadzīves atkritumi un krituši koki, piesērējumi, bebru aizsprostojumi, kas traucē ūdens plūsmu gultnē.

b. drenu sistēmā drenu akas nosegtas ar vāku, drenu akas piesērējumu iztīrīts, iztīrītas drenu kolektoru iztekas no sanesumiem, novākti kokaugi ap drenu kolektoru iztekām – ne mazāk kā 5 m attālumā uz katru pusi no iztekas

i

Ministru kabineta 2010. gada 3. augusta noteikumi Nr.714 "Meliorācijas sistēmas ekspluatācijas un uzturēšanas noteikumi

6. rugaini vai sauso zāli aizliegts dedzināt uz lauka

7. saglabā un nepieļauj dabas pieminekļu – dižakmeņu, aizsargājamo koku un aleju – iznīcināšanu vai bojāšanu, ja tie aizsargājami saskaņā ar normatīvajiem aktiem par īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzību un izmantošanu

i

Dabas pieminekļu - dižakmeņu, aizsargājamo koku un aleju - aizsardzības statusu nosaka saskaņā ar Ministru kabineta 2010. gada 16. marta noteikumos Nr. 264 „*Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi*”.

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju statusu nosaka saskaņā ar Latvijas Republikas likumu „*Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām*”. Informācija par Latvijā izveidotām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām pieejama Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmā OZOLS, pieejams: http://www.daba.gov.lv/public/lat/dati1/dabas_datu_parvaldibas_sistema_ozols

8. nodrošina, ka lauksaimniecības zemes platībās esošie invazīvie latvāņu ģints augu sugas augi nopļauti līdz brīdim, kad veidojas ziedkopas

9. neveic dzīvžogu un koku ciršanu un griešanu, laika periodā no 15. marta līdz 31. jūlijam platībās, kas atrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā un no 1.aprīļa līdz 30. jūnijam pārējās teritorijās.

Obligātās apsaimniekošanas prasības (OAP)

Normatīvo aktu saraksts, kas jāievēro lauksaimniekiem savstarpējās atbilstības prasību ietvaros, ir noteikts Ministru kabineta 2015.gada 10.marta noteikumu Nr. 126 Tiešo maksājumu piešķiršanas kārtība lauksaimniekiem 5. pielikumā.

1. Ūdens resursi

Prasību mērķis. Samazināt un novērst ūdens un augsnes piesārņojumu ar nitrātiem no lauksaimnieciskās darbības.

Mērķu grupa. Prasība attiecas uz lauksaimniekiem, kuri apsaimnieko lauksaimniecības zemi īpaši jutīgajās teritorijās un kuri augu mēslošanai un augsnes uzlabošanai izmanto kūtsmēslus un citus mēslošanas līdzekļus.

1.1. PASĀKUMI ATTIECĪBĀ UZ KŪTSMĒSLU APSAIMNIEKOŠANU UN MĒSLOJUMU LIETOŠANAS AIZLIEGUMS GAR VIRSZEMES ŪDENSOBJEKTIEM

Prasības:

1. **Aizliegts** lietot mēslošanas līdzekļus virszemes ūdensobjektu aizsargjoslās 10 metrus platā joslā;
2. Kūtsmēslu savākšanai, novadīšanai un uzglabāšanai ir noteiktas šādas prasības:
 - krātuves pamatni un sienas izbūvē no ūdensnecaurlaidīga materiāla, kas ir izturīgs pret izmantotās tehnikas ietekmi;
 - ierīkojot pakaišu kūtsmēslu uzglabāšanas laukumu ārpus dzīvnieku novietnes:
 - ✓ kūtsmēslu uzglabāšanas laukuma pamatni veido no ūdensnecaurlaidīga materiāla vai pamatnē ieklāj vismaz 30 centimetrus biezu šķidrumu absorbējošu materiālu (salmus, kūdru, skaidas), lai uzsūktu kūtsmēslus esošo šķidrumu un pasargātu no noteces,
 - ✓ absorbējoša materiāla pamatni veido 2 m platumā apkārt kūtsmēslu kaudzes perimetram,
 - ✓ kūtsmēslus nosedz ar vismaz 20 cm biezu absorbējoša materiāla aizsargslāni (salmu, kūdras, skaidu) vai ūdensnecaurlaidīgu materiālu, lai mazinātu atmosfēras nokrišņu iedarbību, novērstu noteci un gaistošo vielu iztvaikošanu;
 - kūtsmēslu un skābarības sulas uzglabāšanai nodrošina tādu krātuves tilpumu, kas to ļauj uzkrāt vismaz 8 mēnešus. Ja kūtsmēslu daudzums pārsniedz minēto krātuves tilpumu, lauksaimnieks daudzumu, kas pārsniedz krātuves tilpumu, drīkst nodot citai personai;
 - vircu no vaļējām un slēgtām pakaišu kūtsmēslu krātuvēm savāc atsevišķā krātuvē ar tādu krātuves tilpumu, kas to ļauj uzkrāt vismaz 8 mēnešus,
3. Šķidro un pusšķidro kūtsmēslu un vircas glabāšanai papildus ir noteiktas šādas prasības:
 - šķidro un pusšķidro kūtsmēslu un vircas krātuves ir slēgta tipa vai ar pastāvīgu dabisku vai mākslīgu peldošu segslāni, kas samazina iztvaikošanu,
 - peldošais segslānis nepārtraukti nosedz krātuves virsmu. Ja nepieciešams, dabisko segslāni papildina;
 - uzkrājot šķidros kūtsmēslus lagūnas tipa kūtsmēslu krātuvē krātuves pamatni un sienas hermetizē ar speciālu ūdensnecaurlaidīgu materiālu, kurš paredzēts šķidro kūtsmēslu uzglabāšanai un kura malas nostiprina krātuves augšmalā.

Ja kūtsmēslu krātuve vai vircas uzkrāšanas tvertne dzīvnieku novietnē izbūvēta pirms Ministru kabineta 2014.gada 23.decembra noteikumu Nr.829 „Īpašās prasības piesārņojošo darbību veikšanai dzīvnieku novietnēs” spēkā stāšanās brīdī, kūtsmēslu krātuves tilpums nodrošina kūtsmēslu uzkrāšanu vismaz 6 mēnešus, bet šķidro un pusšķidro un pusšķidro, kā arī vircas krātuves tilpums – vismaz 7 mēnešus.

Normatīvie akti:

- ✓ Aizsargjoslu likuma 37.panta pirmās daļas 5.punkta "c" apakšpunkts attiecībā uz mēslošanas līdzekļu lietošanu
- ✓ Ministru kabineta 2014.gada 23.decembra noteikumu Nr.829 "Īpašās prasības piesārņojošo darbību veikšanai dzīvnieku novietnēs" 4.2., 4.6.6., 5.1., 5.2., 7.1. un 7.3.2., apakšpunkts un 20.punkts

1.2. PASĀKUMI ATTIECĪBĀ UZ MĒSLOŠANAS LĪDZEKĻU LIETOŠANU UN UZSKAITI

Apsaimniekošanas prasības, kas jāievēro lauksaimniekam:

1. Mēslošanas līdzekļu izkliešanas un iestrādes ierobežojumi - mēslošanas līdzekļus:

- neizklieš uz sasalušas, pārmitras vai ar sniegu klātas augsnes;
- izklieš palienēs un plūdu apdraudētajās teritorijās tikai pēc iespējamo plūdu sezonas beigām. Minerālmēslus minētajās teritorijās izsēj tikai kultūraugu veģetācijas laikā;
- laikposmā no 20. oktobra līdz 15. martam neizklieš nekāda veida kūtsmēslus un fermentācijas atliekas, bet zālājiem – no 5. novembra līdz 15. martam;
- slāpekli saturošus minerālmēslus ziemājiem neizsēj no 15. oktobra līdz 15. martam;
- pārējiem kultūraugiem un zālājiem slāpekli saturošus minerālmēslus neizsēj no 15. septembra līdz 15. martam;
- nogāzē:
 - ✓ ja slīpums ir no 5 līdz 7 grādiem un nogāzes garums pārsniedz 100 m uz ūdensteces vai ūdenstilpes pusi, pēc mēslošanas līdzekļa izkliešanas nekavējoties iestrādā tieši augsnē,
 - ✓ ja slīpums ir no 7 līdz 10 grādiem un nogāzes garums pārsniedz 100 m uz ūdensteces vai ūdenstilpes pusi, augsni apstrādā šķērsām nogāzes virzienam un izklieš tikai tad, ja lauku klāj augu sega vai mēslošanas līdzeklis nekavējoties tiek iestrādāts tieši augsnē,
 - ✓ kur ir melnā papuve un kur nogāzes slīpums ir virs 7 grādiem, izklieš un iestrādāt nav pieļaujams,
 - ✓ ja slīpums ir virs 10 grādiem un nogāzes garums pārsniedz 100 m uz ūdensteces vai ūdenstilpes pusi, izklieš un iestrādāt nav pieļaujams.

2. Lietojot mēslošanas līdzekļus, nepārsniedz noteiktās maksimāli pieļaujamās slāpekļa normas kultūraugiem (MK not. Nr. 834 3. pielikums)

3. Kūtsmēslu un fermentācijas atlieku pieļaujamās normas:

- jānodrošina, lai ar kūtsmēsliem un fermentācijas atliekām iestrādātais slāpekļa daudzums vienā lauksaimniecībā izmantojamās zemes hektārā gadā nepārsniegtu 170 kg, kas atbilst 1,7 dzīvnieku vienībām,
- gadījumā, ja saimniecībā saražotais slāpekļa daudzums ar kūtsmēsliem un fermentācijas atliekām pārsniedz 170 kg uz vienu saimniecības lauksaimniecībā izmantojamās zemes hektāru gadā, tad dokumentāri jāpierāda saražotā kūtsmēslu un fermentācijas atlieku pārpalikuma nodošanu citām saimniecībām vai to izmantošanu citā veidā.

4. Mēslojumu lietošanai nepieciešamā uzskaitē un dokumentācija - ja tiek apsaimniekota lauksaimniecībā izmantojamā zeme 20 hektāru un lielākā platībā vai audzēti dārzeņi, kartupeļi, augļu koki vai ogulāji 3 hektāru un lielākā platībā, persona dokumentē lauka vēsturi par katru lauku un, lietojot mēslošanas līdzekļus:

- katru gadu sagatavo katra lauka kultūraugu mēslošanas plānu ne vēlāk kā līdz kultūraugu sējai vai stādīšanai, ilggadīgiem sējumiem un stādījumiem – līdz veģetācijas sākumam;
- Sagatavojot kultūraugu mēslošanas plānu:
 - ✓ izmanto augšņu agroķīmiskās izpētes (kartēšanas) datus vai agroķīmisko pakalpojumu sniedzēju datus, kas balstīti uz augšņu analīžu rezultātiem akreditētā laboratorijā. Izmantotie augšņu agroķīmiskās izpētes (kartēšanas) dati un augšņu analīžu rezultāti nedrīkst būt vecāki par 5 gadiem un iepriekš minētos datus glabā vismaz 5 gadus;
 - ✓ nosakot kultūrauga vajadzību pēc slāpekļa, ņem vērā plānoto ražu un tās kvalitāti, slāpekļa (barības elementu) iznesi attiecīgajam kultūraugam, augsnes organiskās vielas saturu augsnē, izmantošanas koeficientus no iepriekšējā gadā izmantotajiem kūtsmēsliem, iestrādātajām pēcplaujas atliekām un zaļmēslojuma, kā arī priekšauga (tauriņziežu) pēcietekmi un datus par minerālā slāpekļa saturu augsnē, atjaunojoties kultūraugu veģetācijai, ja šādi dati ir lauksaimnieka rīcībā;

- uzskaita un dokumentē visus saimniecībā iegādātos minerālmēslus, norādot minerālmēslu nosaukumu, pamatsastāvu un daudzumu;
 - katru gadu līdz 15.maijam iesniedz VAAD kultūraugu mēslošanas plānu kopsavilkumu par kārtējā gada ražu;
 - lauku vēstures dokumentāciju glabā vismaz 3 gadus.
5. Rudens un ziemas periodā vismaz 50% no saimniecības lauksaimniecībā izmantojamās zemes ir jābūt zaļajām platībām (daudzgadīgie zālāji, ziemāju graudaugi, ziemas rapsis, nesastrādāta rugaine, dārzeni, lopbarības biešu, cukurbiešu laksti (lapas)), izņemot saimniecības, kurās vismaz 50 % no saimniecības kopējās sējumu vai stādījumu platības audzē kartupeļus, augļu kokus, ogulājus un dāržus.

Normatīvie akti:

Ministru kabineta 2014.gada 23.decembra noteikumu Nr.834 "Noteikumi par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem" 3.1.1., 3.1.2., 3.3.2. un 3.3.4.apakšpunkts un 6.punkts

2. Savvaļas putnu aizsardzība

Prasību mērķis. Nodrošināt savvaļas putnu aizsardzību, saglabāt to bioloģisko daudzveidību un populāciju.

Mērķa grupa. Prasība attiecas uz ikvienu lauksaimnieku, kurš apsaimnieko lauksaimniecības zemi

Prasības:

1. Jāatļauj vides jomas speciālistiem savā īpašumā veikt īpaši aizsargājamo putnu sugu un biotopu izpēti, uzskaiti un kontroli.

2. Putnu migrācijas sezonas laikā jānodrošina visiem migrējošiem putniem netraucētu atpūtu un barošanos, jāievieš saudzīgas ekoloģiskās metodes, lai novērstu putnu nodarītos postījumus.

3. Attiecībā uz īpaši aizsargājamo putnu sugām **aizliegts**:

- mērķtiecīgi ķert vai nogalināt putnus,
- putnus apzināti traucēt (īpaši vairošanās, mazuļu augšanas, spalvmešanas, ziemas guļas un migrācijas laikā),
- postīt dzīvotnes,
- apzināti bojāt vai iznīcināt putnu ligzdas un olas,
- pārvietot putnu ligzdas,
- iznīcināt vai bojāt putnu vairošanās vietas,
- piesārņot putnu dzīvotnes, nodarīt tām kaitējumu.

4. Mikroliegumos, kas izveidoti mežos ligzdojošu īpaši aizsargājamo putnu sugu aizsardzībai **aizliegts**:

- veikt mežsaimniecisko darbību, izņemot mežsaimniecībā izmantotos biotehniskos pasākumus mikrolieguma apsaimniekošanai, kā arī meža ugunsdzēsības un ugunsdrošības pasākumus,
- rakt grāvjus,
- būvēt ceļus,
- rekonstruēt grāvjus un ceļus, ja nav saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja, kas izdota, pamatojoties uz eksperta atzinumu,
- piebarot medījamos dzīvniekus no 1.marta līdz 30.jūnijam mikroliegumos, kas izveidoti medņa, melnā stārķa, jūras ērgļa, zivju ērgļa un klinšu ērgļa ligzdošanas vietu aizsardzībai,
- ierīkot un izmantot medību torņus un medīt no 1.februāra līdz 31.jūlijam mikroliegumos, kas izveidoti melnā stārķa, jūras ērgļa, zivju ērgļa, mazā ērgļa un klinšu ērgļa ligzdošanas vietu aizsardzībai,
- veikt citas darbības, kuras eksperts atzinis par nelabvēlīgām un norādījis savā atzinumā,
- veikt periodisko ceļu uzturēšanu no 1.februāra līdz 31.jūlijam,
- veikt pasākumus meža dabiskās atjaunošanas veicināšanai un kopt jaunaudzes no 1.februāra līdz 31.jūlijam, izņemot gadījumus, ja eksperts šīs darbības ir atzinis par pieļaujamām.

5. Laika posmā no 1.augusta līdz 31.janvārim cauri mikroliegumiem, kas izveidoti mežos ligzdojošu īpaši aizsargājamo putnu sugu aizsardzībai, ir **atļauta** meža materiālu izvešana no cirmsmām citās mežaudzēs, kā arī cita veida transportēšanas pasākumi, ja nav iespējams cits izvešanas maršruts

6. Mikroliegumos, kas izveidoti ūdenstilpēs un ūdenstecēs ligzdojošu īpaši aizsargājamo putnu sugu aizsardzībai, pēc Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas saņemšanas no 1.augusta līdz 31.martam atļautas šādas darbības, ja tās neapdraud īpaši aizsargājamo sugu vai tās dzīvotni:

- darbības, kas izraisa pazemes ūdeņu, gruntsūdeņu un virszemes ūdeņu līmeņa maiņu (arī meliorācija);
- derīgo izrakteņu ieguve;

- pārvietošanās ar motorizētiem transportlīdzekļiem mikrolieguma sauszemes un ūdens teritorijā, ja tā nav nepieciešama mikrolieguma apsaimniekošanai un kontrolei.

Papildus informācija:

i

- ✓ Darbību saskaņošanai atbildīgā valsts institūcija ir tā, kura izveidojusi konkrēto mikroliegumu (Valsts meža dienests, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija u.c.).
- ✓ Īpaši aizsargājamās sugas uzskaitītas Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumos Nr. 396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”.

Normatīvie akti:

- ✓ Sugu un biotopu aizsardzības likuma 9.panta 3.un 4.punkts un 11. panta 1., 2., 3., 4. un 6.punkts.
- ✓ Ministru kabineta 2012.gada 18.janvāra noteikumu Nr.940 "Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu" 37., 41. un 44.punkts.

3. Dabisko biotopu un savvaļas dzīvnieku un augu aizsardzība aizsardzība

Prasības mērķis. Nodrošināt dabas liegumu, parku, aizsargājamo ainavu apvidu teritoriju, dabas pieminekļu teritoriju, mikroliegumu un īpaši aizsargājamo sugu augu aizsardzību.

Mērķa grupa. Prasība attiecas uz lauksaimniekiem, kuri apsaimnieko lauksaimniecības zemi: dabas lieguma vai dabas parka teritorijās; aizsargājamo ainavu apvidus teritorijās; dabas pieminekļu teritorijās; mikroliegumos vai, ja uz lauksaimniecības zemes atrodas īpaši aizsargājamās sugas.

Prasības:

1. Dabas lieguma teritorijā aizliegts:

- dedzināt virsāju un niedru platības, kā arī meža zemsedzi, ja vien tas nav īpaši aizsargājamo biotopu atjaunošanas pasākums, par kura veikšanu ir saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja un rakstiski informēta par ugunsdrošību un ugunsdzēsību atbildīgā institūcija;
- bojāt vai iznīcināt (arī uzarot, kultivējot vai ieaudzējot mežu) palieņu un terašu pļavas;
- mainīt zemes lietošanas kategoriju, izņemot:
 - ✓ dabiski apmežojušās vai pirms aizsargājamās teritorijas izveidošanas apmežotas lauksaimniecības zemes lietošanas kategorijas maiņu uz kategoriju "mežs" vai "krūmājs";
 - ✓ upju dabiskā tecējuma atjaunošanu;
 - ✓ ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju zemes lietošanas kategorijas maiņu nacionālo parku dabas lieguma zonā un īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu atjaunošanu.
- pļaut lauksaimniecības zemes un lauces virzienā no malām uz centru. Nelīdzena reljefa apstākļos pļauj slejās virzienā no lauka atklātās malas (arī no pagalma, ceļa, atklāta grāvja, žoga, upes vai ezera) uz krūmāju vai mežu;

2. Dabas parka teritorijā aizliegts:

- dedzināt virsāju un niedru platības, kā arī meža zemsedzi, ja vien tas nav biotopu atjaunošanas pasākums, par kura veikšanu ir saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja un rakstiski informēta par ugunsdrošību un ugunsdzēsību atbildīgā institūcija;
- mainīt zemes lietošanas kategoriju,
- pļaut lauksaimniecības zemes un lauces virzienā no malām uz centru. Nelīdzena reljefa apstākļos pļauj slejās virzienā no lauka atklātās malas (arī no pagalma, ceļa, atklāta grāvja, žoga, upes vai ezera) uz krūmāju vai mežu.

3. Aizsargājamo ainavu apvidus teritorijā aizliegts dedzināt virsāju un niedru platības, kā arī meža zemsedzi, ja vien tas nav biotopu atjaunošanas pasākums, par kura veikšanu ir saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja un rakstiski informēta par ugunsdrošību un ugunsdzēsību atbildīgā institūcija.

4. Dabas pieminekļa teritorijā aizliegts mainīt zemes lietošanas kategoriju, izņemot zemes lietošanas kategorijas maiņu aizsargājamajos dendroloģiskajos stādījumos saskaņā ar normatīvajiem aktiem par parku ierīkošanu un apsaimniekošanu.”

5. Īpaši aizsargājamo sugu augus, visās to attīstības stadijās aizliegts lasīt, plūkt, izrakt un postīt to dzīvotnes.

6. Mikroliegumos, kas izveidoti zīdītāju, abinieku, rāpuļu, bezmugurkaulnieku, vaskulāro augu, sūnu, aļģu, ķērpju un sēņu un biotopu aizsardzībai, aizliegta jebkāda veida darbība, kas ir pretrunā ar mikrolieguma izveidošanas mērķiem un uzdevumiem, iznīcina vai traucē attiecīgo īpaši aizsargājamo sugu, bojā vai iznīcina tās dzīvotni, bojā vai iznīcina īpaši aizsargājamo biotopu, negatīvi ietekmē ekosistēmas struktūru, tai skaitā:

minerālmēsļu, pesticīdu un citu ķīmisko vielu lietošana;

- darbības, kuru rezultātā mainās zemes lietošanas kategorija, izņemot gadījumus, ja tās nepieciešamas īpaši aizsargājamās sugas dzīvotņu vai biotopa uzturēšanai vai atjaunošanai pēc Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas saņemšanas;
- grunts uzbēršana, zemes virskārtas nostumšana.

Papildus informācija:

i

Īpaši aizsargājamās sugas uzskaitītas Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumos Nr. 396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”.

Normatīvie akti:

- ✓ Ministru kabineta 2015. gada 10. marta noteikumu Nr.126 „Tiešo maksājumu piešķiršanas kārtība lauksaimniekiem” 5. pielikums
- ✓ Sugu un biotopu aizsardzības likuma 12.panta 1.punkts
- ✓ Ministru kabineta 2012.gada 18.janvāra noteikumu Nr.940 "Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu" 45.9., 45.10. un 45.12.apakšpunkts

4. Pārtikas nekaitīgums

4.1. LAUKSAIMNIECĪBAS DZĪVNIĒKU BARĪBAS NEKAITĪGUMS

Prasības mērķis. Nodrošināt drošu un kvalitatīvu dzīvnieku barību, tās uzglabāšanu un sadali.

Mērķa grupa. Prasība attiecas uz dzīvnieku īpašniekiem un turētājiem, kas ražo primāros dzīvnieku produktus

Visi, kas iesaistīti dzīvnieku barības aprites posmos, ir reģistrēti Lauksaimniecības datu centrā. Dzīvnieku novietne, kas ir iekļauta Lauksaimniecības datu centra dzīvnieku novietņu reģistrā, ir uzskatāma par reģistrētu dzīvnieku barības primārajā ražošanā iesaistītu uzņēmumu.

Barības primārā ražošana ir lauksaimniecības produktu ražošana – audzēšana, novākšana, mājdzīvnieku slaukšana, audzēšana (pirms nokaušanas), zvejas darbība – kā rezultātā iegūst produktus, kurus pēc to novākšanas, iegūšanas vai noķeršanas netiek īpaši apstrādāti, izņemot vienkāršu fizisku apstrādi (Regulas Nr.183/2005 3(f).pants).

Prasības:

1. Barība jāglabā atsevišķi no ķīmikālijām un citām dzīvnieku ēdināšanā aizliegtām vielām;
2. Ārstnieciskā barība no parastās barības jāglabā atsevišķi, īpaši šim nolūkam paredzētā telpā vai norobežotā telpas daļā, vai šādu produktu glabāšanai paredzētos konteineros;
3. Parastā barība un ārstnieciskā barība dzīvniekiem jāizdala tā, lai izvairītos no parastās barības sajaukšanās ar ārstniecisko barību;
4. Jāuzglabā un jāapietas ar atkritumiem un bīstamām vielām atbilstoši drošības pasākumiem, lai novērstu, ka barībā nokļūst atkritumi un bīstamās vielas;

Par bīstamām vielām tiek uzskatītas visas vielas, kuras var radīt fizikālu, ķīmisku vai mikrobioloģisku piesārņojumu.

5. Ja barības laboratoriskajos izmeklējumos konstatētas neatbilstības normatīvajos aktos noteiktajām normām, par paškontroles rezultātiem jāinformē Pārtikas un veterinārais dienests un jāveic nepieciešamie pasākumi, piemēram, jāpārtrauc barības izēdināšana;
6. Jāreģistrē augu aizsardzības līdzekļu un biocīdu lietošana;
7. Lai nodrošinātu barības izsekojamību, jāreģistrē dati par:
 - iegādātās barības (vaļēja veida vai iepakotiem) izcelsmi un daudzumu (*datums, nosaukums, partijas numurs, izcelsme, daudzums*); un
 - pārdotās barības daudzumu un saņēmēju;
8. Barību drīkst iepirkt vienīgi no reģistrētiem un/vai atzītiem uzņēmumiem.

Prasības neattiecas uz:

- 1) tādu dzīvnieku ēdināšanu, kas netiek turēti pārtikas ražošanai;
- 2) lauksaimniecības dzīvniekiem, ko tur patēriņam saimniecības vajadzībām.

Normatīvie akti:

Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 12. janvāra Regulas (EK) Nr. 183/2005, ar ko paredz barības higiēnas prasības, 5. panta 1., 5. un 6. punkts, I pielikuma A daļas I sadaļas 4. punkta "e" un "g" apakšpunkts, I pielikuma A daļas II sadaļas 2. punkta "a", "b" un "e" apakšpunkts un III pielikuma 1. un 2. punkts

4.2. PĀRTIKAS HIGIĒNAS NOTEIKUMI

Prasības mērķis. Nodrošināt drošu pārtiku un patērētāju veselību.

Mērķa grupa. Prasība attiecas uz lauksaimniekiem – augu un dzīvnieku pārtikas aprītē iesaistītajiem tirgus dalībniekiem.

Prasības:

1. Pārtikas aprītē iesaistītajiem tirgus dalībniekiem, kas **audzē vai medī dzīvniekus pārtikas ieguvei** (t.sk. dzīvnieku kaušanai) **un ražo dzīvnieku izcelsmes pirmproduktus** (piens, olas, medus, medījumu gaļa, u.c.):
 - 1) jāuzglabā un jārikojas ar atkritumiem un bīstamām vielām tā, lai nepieļautu primāro produktu piesārņojumu;

i

Par bīstamām vielām tiek uzskatītas visas vielas, kuras var radīt fizikālu, ķīmisku vai mikrobioloģisku piesārņojumu.

- 2) jāveic piesardzības pasākumus, lai novērstu ar pārtiku pārnēsājamu lipīgu slimību izplatīšanu cilvēkiem;
- 3) jāziņo praktizējošam veterinārārstam vai Pārtikas un veterinārajam dienestam par aizdomām uz saslimšanu ar dzīvnieku infekcijas slimībām;
- 4) pareizi jālieto barības piedevas un veterinārās zāles;
- 5) barība, kuru izbaro dzīvniekiem, nepārsniedz maksimāli pieļaujamos pesticīdu atlieku līmeņus – skatīt pie 2. punkta.
- 6) **veterinārās zāles jālieto atbilstoši lietošanas instrukcijai un veterinārārsta norādījumiem**, ievērojot veterināro zāļu izdalīšanās periodus, lai novērstu dzīvnieku izcelsmes produktu piesārņojumu ar zāļu atliekvielām.
- 7) Zāļu atliekvielas dzīvnieku izcelsmes produktos nedrīkst pārsniegt noteiktos maksimāli pieļaujamos zāļu atliekvielu daudzumus.

i

Pieļaujamie zāļu atliekvielu daudzumi noteikti Eiropas Komisijas regulā Nr. 37/2010 par farmakoloģiski aktīvajām vielām un to klasifikāciju pēc to atlieku maksimāli pieļaujamā satura pielikumā.

- 8) Īpaši jāglabā dokumenti par:
 - dzīvniekiem izbarotās barības veidu un izcelsmi;
 - zālēm vai veterinārajām zālēm, kas ievadītas dzīvniekiem, to ievadīšanas datumiem un ievadīto zāļu un veterināro zāļu izdalīšanās periodiem;
 - visu veikto analīžu rezultātiem no dzīvnieku, vai citiem cilvēka veselībai nozīmīgiem paraugiem, kas ņemti diagnostikas nolūkiem;
 - par attiecīgiem ziņojumiem par pārbaudēm, kas veiktas dzīvniekiem vai dzīvnieku izcelsmes produktiem (testēšanas pārskati, pārbaužu protokoli, u.c.).

2. Pārtikas aprītē iesaistītajiem tirgus dalībniekiem, kas **ražo vai novāc primāros augu izcelsmes produktus**:
 - 1) jāuzglabā un jārikojas ar atkritumiem un bīstamām vielām tā, lai nepieļautu produktu piesārņojumu;
 - 2) pareizi jālieto augu aizsardzības līdzekļi un biocīdi;
 - 3) augu izcelsmes produkti vai barība, ko laiž tirgū, nedrīkst saturēt pesticīdu atliekas, kas pārsniedz maksimāli pieļaujamos līmeņus.

i

Pieļaujamās pesticīdu atliekas noteiktas *Eiropas Komisijas regulā Nr. 396/2005 ar ko paredz maksimāli pieļaujamās pesticīdu atlieku līmeņus augu un dzīvnieku izcelsmes pārtikā un barībā un ar ko groza Padomes Direktīvu 91/414/EEK 18. pantā;*

- 4) Īpaši jāglabā dokumenti par visu veikto analīžu rezultātiem no augu vai citiem cilvēka veselībai nozīmīgiem paraugiem;

3. PVD oficiālās kontroles laikā konstatētās problēmas ir jānovērš iespējami ātri.

i

Ražotājs ir atbildīgs par savas produkcijas nekaitīgumu. Ražotājs var brīvprātīgi veikt paškontroles izmeklējumus, lai būtu pārliecināts par savas produkcijas atbilstību prasībām!

Normatīvie akti:

- ✓ Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Regulas (EK) Nr. 852/2004 par pārtikas produktu higiēnu I pielikuma A daļas II nodaļas 4. punkta "g", "h", "j" apakšpunkts, 5. punkta "f" un "h" apakšpunkts un 6. punkts, I pielikuma A daļas III nodaļas 8. punkta "a", "b", "d", "e" apakšpunkts un 9. punkta "a" un "c" apakšpunkts
- ✓ Eiropas Komisijas 2009. gada 22. decembra Regulas (ES) Nr. 37/2010 par farmakoloģiski aktīvajām vielām un to klasifikāciju pēc to atlieku maksimāli pieļaujamā satura dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktos pielikums
- ✓ Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 6.maija Regulas (EK) Nr. 470/2009 ar ko nosaka Kopienas procedūras farmakoloģiski aktīvo vielu atlieku pieļaujamo daudzumu noteikšanai dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktos, ar ko atceļ Padomes Regulu (EEK) Nr. 2377/90 un groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2001/82/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 726/2004 14. pants
- ✓ Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 23. februāra Regulas (EK) Nr. 396/2005 ar ko paredz maksimāli pieļaujamās pesticīdu atlieku līmeņus augu un dzīvnieku izcelsmes pārtikā un barībā un ar ko groza Padomes Direktīvu 91/414/EEK 18. pants

4.3. PIENA IEGUVE UN PIRMAPSTRĀDE

Prasības mērķis. Nodrošināt drošu pārtiku un patērētāju veselību.

Mērķa grupa. Prasība attiecas uz lauksaimniekiem – pārtikas aprītē iesaistītajiem tirgus dalībniekiem, kas ražo pienu.

Prasības:

1. Svaigpienam jābūt iegūtam no veselīgiem dzīvniekiem, kuriem nav tesmeņa savainojumu vai pamanāms tesmeņa iekaisums, kas neslimo ar enterītu, caureju vai drudzi, kā arī dzimumorgānu sistēmas infekcijām ar izdalījumiem
2. Ja dzīvnieki ir ārstēti, tad svaigpienu var lietot cilvēku pārtikā tikai pēc noteiktā veterināro zāļu izdalīšanās perioda, lai novērstu piena piesārņojumu ar zāļu atliekvielām;
3. Par dzīvniekiem, no kuriem iegūst svaigpienu, jābūt veiktām pārbaudēm uz brucelozi un tuberkulozi saskaņā ar Dzīvnieku infekcijas slimību valsts uzraudzības plānu.
4. Par dzīvniekiem, par kuriem atklātas slimības, jāveic Pārtikas un veterinārā dienesta noteiktie ierobežojumi.
5. Slaukšanas iekārtas un telpas, kur glabā vai dzesē svaigpienu, jāizvieto un jābūvē tā, lai ierobežotu svaigpiena inficēšanās risku.
6. Svaigpiena glabāšanas telpas jāsiglābo no kaitēkļiem, tām jābūt atbilstoši nodalītām no telpām, kur atrodas dzīvnieki.
7. Lai nodrošinātu svaigpiena atdzesēšanu, ir jābūt piemērotām atdzesēšanas iekārtām.
8. Aprīkojums, kas paredzēts svaigpiena slaukšanai, savākšanai un transportēšanai (instrumenti, iekārtas, trauki un tvertnes u.c.) ir jāmazgā pēc katras lietošanas un pēc vajadzības jādezinficē. Aprīkojuma virsmām jābūt viegli tīrāmām un attiecīgos gadījumos viegli dezinficējamām, tāpēc jāizmanto gludi, mazgājami un netoksiski materiāli.
9. Slaukšana jāveic higiēniski, īpaši nodrošinot:
 - lai pupi, tesmenis un tā tuvumā esošās ķermeņa daļas pirms slaukšanas sākuma būtu tīri;
 - lai būtu identificēti dzīvnieki, ko ārstē ar zālēm vai veterinārajām zālēm, un kuri var pārnest atliekvielas svaigpienā, un, lai šo svaigpienu, kas iegūts no šādiem dzīvniekiem pirms aizlieguma perioda beigām, neizmantotu cilvēku pārtikā.
10. Tūlīt pēc slaukšanas svaigpienu novieto tīrā vietā, kas veidota un iekārtota tā, lai novērstu piesārņošanu.
11. Svaigpiens 2 stundu laikā jāatdzesē līdz ne vairāk kā 8°C, ja to savāc katru dienu, vai ne vairāk kā 6°C, ja to nesavāc katru dienu.
12. Svaigpienu drīkst neatdzesēt, ja tas atbilst visiem piena nekaitīguma kritērijiem un:
 - to pārstrādā 2 stundu laikā pēc slaukšanas; vai
 - dažu piena produktu ražošanai tehnoloģisku iemeslu dēļ vajag augstāku temperatūru, ja šāda ražošana ir saskaņota ar Pārtikas un veterināro dienestu.

Normatīvie akti:

Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Regulas (EK) Nr. 853/2004, ar ko nosaka īpašus higiēnas noteikumus attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes pārtiku, III pielikuma IX sadaļas I nodaļas I daļas 1. punkta "b", "c", "d" un "e" apakšpunkts, 2. punkta "a", "b" un "c" apakšpunkts, 3. punkta "a" apakšpunkts, "b" apakšpunkta "i" un "ii" apakšpunkts un "c" apakšpunkts, 4. un 5. punkts, III pielikuma IX sadaļas II nodaļas A sadaļas 1., 2., 3. un 4. punkts, III pielikuma IX sadaļas II nodaļas B sadaļas 1. punkta "a" un "d" apakšpunkts, 2. un 4. punkts

4.4. OLU APRITE

Prasības mērķis. Nodrošināt drošu pārtiku un patērētāju veselību.

Mērķa grupa. Prasība attiecas uz lauksaimniekiem – pārtikas aprītē iesaistītajiem tirgus dalībniekiem, kas realizē olas.

Prasības:

Ražotāja telpās olas jāglabā tīras, sausas, bez svešas smaržas, efektīvi aizsargātas pret triecieniem un tiešiem saules stariem.

Normatīvie akti:

Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Regulas (EK) Nr. 853/2004, ar ko nosaka īpašus higiēnas noteikumus attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes pārtiku, III pielikuma X sadaļas I nodaļas 1. punkts

5. Ierobežojumi hormonālas, tireostatiskas iedarbības vielu un betaagonistu lietošanā

Prasības mērķis. Novērst zāļu lietošanu lauksaimniecības dzīvniekiem augšanas stimulēšanas nolūkā, un patērētājiem nodrošināt atbilstošu dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktu kvalitāti.

Mērķa grupa. Prasība attiecas uz lauksaimniecības dzīvnieku īpašniekiem un turētājiem, kas iegūst dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktus.

Lauksaimniecības dzīvnieks – dzīvnieks, kuru audzē un tur dzīvnieku izcelsmes produktu (gaļas, piena un olu, vilnas, kažokādu, spalvu, ādu vai jebkādu citu dzīvnieku izcelsmes produktu) iegūšanai vai citos lauksaimnieciskos nolūkos, tai skaitā ierobežotā platībā turēts savvaļas sugas dzīvnieks

Prasības:

1. Jāveic lauksaimniecības dzīvniekiem lietoto zāļu uzskaitē:

- informācija par dzīvnieku, kam lietotas zāles,
- lietoto zāļu nosaukums un daudzums,
- zāļu izdalīšanās periods no dzīvnieka organisma.

Uzskaites dati jāglabā vismaz 5 gadus.

2. **Aizliegts:**

- lietot lauksaimniecības dzīvniekiem neatļautās zāles (zāles, kas satur tireostatiskās vielas, stilbēnus un to sāļus un esterus, stilbēnu atvasinājumus, estradiolu 17 β un tā esterveidīgos atvasinājumus);
- atļautu zāļu lietošana neatbilstoši nosacījumiem;
- ievadīt lauksaimniecības dzīvniekiem zāles, kas satur beta-agonistus vai hormonālas vielas, izņemot, ja zāles paredzēts lietot terapeitiskos vai zootehniskos nolūkos;
- turēt un glabāt beta-agonistus saturošas zāles
- zāļu lietošana terapeitiskā un zootehniskā nolūkā dzīvniekiem, no kuriem iegūst dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktus, vai reproduktīvi mazvērtīgiem dzīvniekiem, kurus sāk nobarot;
- izplatīt vai kaut lauksaimniecības dzīvniekus, kuriem ievadītas zāles, kas satur neatļautās vielas vai organismā konstatētas neatļautās vielas, izņemot, ja zāles paredzēts lietot terapeitiskā vai zootehniskā nolūkā un izplatīt vai pārstrādāt šo dzīvnieku izcelsmes gaļu un produktus.

3. **Atļauts:**

- Lietot zāles terapeitiskā vai zootehniskā nolūkā, ja:
 - zāles ir reģistrētas un izplatītas saskaņā ar normatīvajiem aktiem;
 - dzīvnieks ir apzīmēts un reģistrēts atbilstoši normatīvajiem aktiem;
 - dzīvnieku tur novietnē, kas reģistrēta normatīvajiem aktiem un ir pilnvarota veterinārārsta vai dienesta inspektora uzraudzībā;
 - pirms zāļu lietošanas dzīvnieku ir izmeklējis praktizējošs veterinārārsts.
- **Terapeitiskā nolūkā** lauksaimniecības dzīvniekiem atļauts ievadīt zāles, kas satur:
 - atļautas vielas (testosteronu, progesteronu un tā atvasinājumus, aliltrebolonu, beta-agonistus) saturošu zāļu lietošana lauksaimniecības dzīvnieka reproduktīvo (auglības) traucējumu ārstēšanai, nevēlamas grūsnības pārtraukšanai, beta-agonistu lietošana govīm tokolīzes stimulēšanai dzemdību laikā un beta-agonistu lietošana zirgu dzimtas dzīvniekiem (turpmāk – zirgi) respiratoru traucējumu, navikulārās slimības (navikulārā sindroma) un laminīta ārstēšanai un tokolīzes stimulēšanai;

- testosteronu, progesteronu un to atvasinājumus, kuru pamat-savienojumi pēc hidrolīzes viegli uzsūcas aplicēšanas vietā. Tās ievada praktizējošs veterinārārsts. Zāles aizliegts ievadīt implantu veidā.
 - aliltrebolonu (iekšķīgi) vai beta-agonistus zirgiem saskaņā ar lietošanas instrukciju. Zāles ievada praktizējošs veterinārārsts vai dzīvnieka īpašnieks (turētājs) veterinārārsta uzraudzībā.
 - beta-agonistus injekcijas veidā, lai ierosinātu tokolīzi govīm dzemdību laikā. Zāles ievada praktizējošs veterinārārsts
- **Zootehniskā nolūkā:**
 - hormonālas vielas (vielas ar estrogēnu (izņemot estradiolu β 17 un tā esterveidīgos atvasinājumus), androgēnu vai gestagēnu iedarbību) saturošu zāļu lietošana lauksaimniecības dzīvniekiem, lai sinhronizētu meklēšanas (oestrus) un sagatavotu olšūnu recipientus un donorus vai veiktu akvakultūras dzīvnieku dzimuma inversiju;
 - zāles, kas satur hormonālas iedarbības vielas, lauksaimniecības dzīvniekiem ievada praktizējošs veterinārārsts
 - meklēšanās sinhronizāciju un donoru un recipientu sagatavošanu embriju implantēšanai var veikt arī cita persona praktizējoša veterinārārsta uzraudzībā
 - pārdot augstvērtīgus zirgus, īpaši sporta zirgus, sacīkšu zirgus, cirka zirgus un vaislai vai izstādēm paredzētus zirgus, kuriem lietotas aliltrebolonu vai beta-agonistus saturošas zāles un nav beidzies šo zāļu izdalīšanās periods no dzīvnieka organisma, ja ir ievēroti zāļu lietošanas nosacījumi terapeitiskā nolūkā, un ārstēšanas veids un datums ir ierakstīts zirga sertifikātā vai pasē atbilstoši normatīvajiem aktiem par zirgu identifikāciju.

Normatīvie akti:

Ministru kabineta 2009.gada 28.jūlija noteikumu Nr.831 "Noteikumi par ierobežojumiem zāļu lietošanā dzīvniekiem un prasības dzīvnieku un to izcelsmes produktu aprītei, ja dzīvniekiem lietotas zāles" 2., 4., 6., 7., 8., 9., 14., 15., 17., 18., 19. un 20.punkts

6. Cūku identifikācija un reģistrācija

Prasību mērķis: nodrošināt iespēju ātri un precīzi izsekot dzīvnieku kustībai un nodrošināt atbilstošu kontroli dzīvnieku slimību gadījumos, kad tiek radīts risks sabiedrības un dzīvnieku veselībai.

Mērķa grupa: prasība attiecas uz cūku īpašniekiem un turētājiem.

Prasības:

1. ganāmpulks un novietne, kurā atrodas dzīvnieki, ir jāreģistrē LDC, paziņojot par to rakstiski vai elektroniski LDC, kā arī gadījumos, ja ganāmpulka vai novietnes reģistra dati ir mainījušies;
2. cūkas jāapzīmē ar krotāliju vai tetovējumu pirms katras dzīvnieka pārvietošanas ārpus novietnes, saglabājot iepriekšējo krotāliju vai tetovējumu, ja cūka jau bijusi apzīmēta;
3. ja cūkas ievestas (izņemot nokaušanai) no citas valsts, tās pirms pārvietošanas ārpus novietnes apzīmē norādot savas novietnes numuru, saglabājot arī oriģinālo identifikācijas numuru;
4. cūku apzīmējums ir redzams, skaidri salasāms, netraucē dzīvnieku labsajūtai un nekaitē veselībai;
5. ja tetovējums kļūst nesalasāms, to atjauno un ja krotālija nozaudēta, to aizstāj ar jaunu;
6. krotālijā vai tetovējumā norādīto novietnes numuru nedrīkst aizstāt bez LDC atļaujas;
7. jāveido un jāuztur **novietnes dzīvnieku reģistrs** (elektroniski vai papīra formā), nodrošinot cūku skaita un pārvietošanas datu uzskaiti (novietnes dzīvnieku reģistru var neveidot, ja tās īpašnieks ar LDC ir noslēdzis līgumu par informācijas reģistrēšanu un uzturēšanu datu centra elektroniskās paziņošanas sistēmā (LDC elektroniskā datubāze);
8. cūku skaita un pārvietošanas dati novietnes dzīvnieku reģistrā jāglabā vismaz 3 gadus pēc cūku likvidēšanas;
9. katru mēnesi līdz 10. datumam jāiesniedz LDC aizpildīts mēneša **kopsavilkums par cūku kustību** iepriekšējā mēnesī. Ja cūkas audzē pašu vajadzībām, tad **kopsavilkumu par cūku kustību** iesniedz LDC mēneša laikā pēc cūku pirmreizējas ievietošanas novietnē un turpmāk reizi pusgadā līdz 31.janvārim un 31.jūlijam;
10. 7 dienu laikā LDC jāiesniedz **dzīvnieku pārvietošanas deklarācija**, ja cūkas pārvieto no/uz novietnes/i (izņemot pārvietošanu uz kautuvi);
11. pēc pieprasījuma sniedz LDC vai PVD informāciju par cūkām, kas bijušas viņa īpašumā, to izcelsmi un identifikāciju, kā arī, ja nepieciešams, pārvietošanas galamērķi, kur tās pārvestas, pārdotas vai nokautas

Normatīvie akti:

Ministru kabineta 2014. gada 15. jūlija noteikumu Nr. 393 "Lauksaimniecības un akvakultūras dzīvnieku, to ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas kārtība, kā arī lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanas kārtība" 47., 51., 52. un 53. punkts

7. Liellopu identifikācija un reģistrācija

Prasības mērķis: ātri un precīzi izsekot dzīvnieku kustībai un nodrošināt atbilstošu kontroli dzīvnieku slimību gadījumos, kad tiek radīts risks sabiedrības un dzīvnieku veselībai.

Mērķa grupa: prasība attiecas uz liellopu īpašniekiem un turētājiem.

Prasības:

1. ganāmpulks un novietne, kurā atrodas dzīvnieki, ir jāreģistrē LDC, paziņojot par to rakstiski vai elektroniski LDC, kā arī gadījumos, ja ganāmpulka vai novietnes reģistra dati ir mainījušies;
2. liellopi jāapzīmē ar LDC izsniegtām krotālijām abās ausīs;
3. jaundzimušos teļus jāapzīmē ar krotālijām 20 dienu laikā pēc piedzimšanas;
4. dzīvnieku apzīmējumam ir jābūt skaidri redzamam, skaidri salasāmam, lai tas netraucē dzīvnieku labsajūtai un nekaitē veselībai;
5. ievadot liellopus no citas ES dalībvalsts, jā saglabā tā oriģinālā krotālija;
6. ievadot liellopus no valsts, kas nav Eiropas Savienības valsts, ievestais liellops jāapzīmē ar krotālijām 20 dienu laikā pēc liellopa ievietošanas novietnē, izņemot, ja tas 20 dienu laikā tiek nokauts;
7. 7 dienu laikā pēc liellopu apzīmēšanas ar krotāliju jāpaziņo LDC par liellopa piedzimšanu un apzīmēšanu;
8. krotāliju nedrīkst noņemt, pārveidot vai aizstāt bez LDC atļaujas;
9. krotālijas/u nozaudēšanas gadījumā ne vēlāk kā 7 dienu laikā pēc zuduma konstatēšanas izdara pasūtījumu LDC. Krotālijas/u aizstāj ar citu, kurā norādīts tāds pats apzīmējuma numurs;
10. jāveido un jāuztur **novietnes dzīvnieku reģistrs** (elektroniski vai papīra formā) un dati par katru individuāli apzīmējamo liellopu šajā reģistrā jāglabā vismaz 3 gadus pēc liellopa likvidēšanas (novietnes dzīvnieku reģistru var neveidot, ja tās īpašnieks ar LDC ir noslēdzis līgumu par informācijas reģistrēšanu un uzturēšanu datu centra elektroniskās paziņošanas sistēmā (LDC elektroniskā datubāze));
11. 7 dienu laikā jāiesniedz LDC **dzīvnieku pārvietošanas deklarācija**, ja liellopu pārvieto no/uz novietnes/i (izņemot pārvietošanu uz kautuvi);
12. 7 dienu laikā jāpaziņo LDC, ja dzīvnieki ir nobeigušies vai nokauti novietnē, vai ievesti/izvesti no citas valsts;
13. pēc pieprasījuma sniedz LDC vai PVD informāciju par liellopiem, kas bijuši viņa īpašumā, to izcelsmi un identifikāciju, kā arī, ja nepieciešams, galamērķi, kur tie turēti, pārvesti, pārdoti vai nokauti.

Normatīvie akti:

- ✓ Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 17. jūlija Regulas (EK) Nr. 1760/2000, ar ko izveido liellopu identifikācijas un reģistrācijas sistēmu un paredz liellopu gaļas un liellopu gaļas produktu marķēšanu, kā arī atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 820/97, 4. un 7. pants
- ✓ Ministru kabineta 2014. gada 15. jūlija noteikumu Nr. 393 "Lauksaimniecības un akvakultūras dzīvnieku, to ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas kārtība, kā arī lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanas kārtība" 4.4., 16.1., 17., 18., 27.8., 27.9., 28., 29., 31., 32. un 42. punkts

8. Aitu un kazu identifikācija un reģistrācija

Prasības mērķis: ātri un precīzi izsekot dzīvnieku kustībai un nodrošināt atbilstošu kontroli dzīvnieku slimību gadījumos, kad tiek radīts risks sabiedrības un dzīvnieku veselībai.

Mērķa grupa: prasība attiecas uz aitu un kazu īpašniekiem un turētājiem.

Prasības:

1. ganāmpulks un novietne, kurā atrodas dzīvnieki, ir jāreģistrē LDC, paziņojot par to rakstiski vai elektroniski LDC, kā arī gadījumos, ja ganāmpulka vai novietnes reģistra dati ir mainījušies;
2. jaundzimušie jēri jāapzīmē ar krotālijām iestiprinot tās abās ausīs 30 dienu laikā pēc piedzimšanas;
3. jaundzimušie kazlēni jāapzīmē ar krotālijām iestiprinot tās abās ausīs 20 dienu laikā pēc piedzimšanas;
4. aitas un kazas jāapzīmē ar LDC izsniegtām krotālijām. Ja aitu vai kazu izved uz citu ES dalībvalsti, dzīvnieku apzīmē ar elektronisku krotāliju, iestiprinot to kreisajā ausī.
5. dzīvnieku apzīmējumam ir jābūt skaidri redzamam, skaidri salasāmam, lai tas netraucē dzīvnieku labsajūtai un nekaitē veselībai;
6. ievēdot aitas un kazas no citas ES dalībvalsts, jā saglabā tās oriģinālā krotālija;
7. ievēdot aitas un kazas no valsts, kas nav Eiropas Savienības valsts, tās jāapzīmē ar krotālijām 20 dienu laikā, izņemot, ja tās 5 dienu laikā tiek nokautas;
8. krotāliju nedrīkst noņemt vai aizstāt bez LDC atļaujas;
9. krotālijas/u nozaudēšanas gadījumā ne vēlāk kā 7 dienu laikā pēc zuduma konstatēšanas izdara pasūtījumu LDC. Krotālijas/u aizstāj ar citu, kurā norādīts tāds pats apzīmējuma numurs;
10. jāveido un jāuztur **novietnes dzīvnieku reģistrs** (elektroniski vai papīra formā) un datus par katru individuāli apzīmējamo aitu vai kazu šajā reģistrā jāglabā vismaz trīs gadus pēc aitas vai kazas likvidēšanas (novietnes dzīvnieku reģistru var neveidot, ja tās īpašnieks ar LDC ir noslēdzis līgumu par informācijas reģistrēšanu un uzturēšanu datu centra elektroniskās paziņošanas sistēmā (LDC elektroniskā datubāze);
11. 7 dienu laikā jāiesniedz LDC **dzīvnieku pārvietošanas deklarācija**, ja aitu vai kazu pārvieto no/uz novietnes/i (izņemot pārvietošanu uz kautuvi);
12. 7 dienu laikā jāpaziņo, ja dzīvnieki ir nobeigušies vai nokauti novietnē, to pēcnācēji ir nobeigušies vai nokauti neapzīmēti (līdz 20 dienu vecumam);
13. pēc pieprasījuma sniedz LDC vai PVD informāciju par aitām un kazām, kas bijušas viņa īpašumā, to izcelsmi un identifikāciju, kā arī, ja nepieciešams, galamērķi, kur tās turētas, pārvestas, pārdotas vai nokautas.

Normatīvie akti:

- ✓ Padomes 2003. gada 17. decembra Regulas (EK) Nr. 21/2004, ar ko izveido aitu un kazu identifikācijas un reģistrācijas sistēmu un ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1782/2003 un Direktīvas 92/102/EEK un 64/432/EEK, 4. un 5. pants
- ✓ Ministru kabineta 2014. gada 15. jūlija noteikumu Nr. 393 "Lauksaimniecības un akvakultūras dzīvnieku, to ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas kārtība, kā arī lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanas kārtība" 16.3. apakšpunkts, 17., 18., 28., 29., 31., 32., 54. un 55. punkts

9. Dzīvnieku slimības

9.1. TRANSMISĪVĀS SŪKLVEIDA ENCEFALOPĀTIJAS (TSE) PROFILAKSES, KONTROLES UN APKAROŠANAS PASĀKUMI

TSE ir vairāku slimību grupa, kurā ietilpst:

- 1) Govju sūkļveida encefalopātija liellopiem;
- 2) Skrepi aitām un kazām;
- 3) Hroniskā novājēšanas slimība briežu dzimtas dzīvniekiem (savvaļas un saimniecībā audzēti staltbrieži (*Cervus elaphus*), savvaļas baltastes briežiem (*Odocoileus virginianus*));
- 4) Ūdeļu transmisīvā encefalopātija kažokzvēriem (lapsām (*Vulpes vulpes* un *Alopex lagopus*), Amerikas ūdelei (*Mustela vison*) un jenotsuņiem (*Nycteroites procynoides*));

Govju sūkļveida encefalopātija ir neārstējama, hroniska centrālās nervu sistēmas (CNS) slimība liellopiem, kuriem novēro lēnu, ilgstošu un progresējošu organisma vispārējā stāvokļa pasliktināšanos, ar neatgriezeniskiem CNS darbības traucējumiem, kā rezultātā iestājas nāve.

Skrepi ir neārstējama, hroniska CNS slimība pieaugušajām aitām un kazām, kurām novēro niezi, kustības traucējumus un novājēšanu.

Hroniskā novājēšanas slimība ir hroniska CNS slimība briežu dzimtas dzīvniekiem, kuriem novēro sugai neraksturīgas pārmaiņas uzvedībā, kustības traucējumus un organisma vispārējā stāvokļa pasliktināšanos.

Ūdeļu transmisīvā encefalopātija ir hroniska slimība kažokzvēriem, kuriem novēro nervu darbības traucējumus, novājēšanu un neizbēgamu dzīvnieku nobeigšanos.

9.1.1. IEROBEŽOJUMI LAUKSAIMNIECĪBAS DZĪVNIĒKU BAROŠANĀ

Prasību mērķis. Nodrošināt barības izēdināšanas ierobežojumu ievērošanu un novērst jebkādu kaitīgu ietekmi uz dzīvnieku un cilvēku veselību.

Mērķa grupa. Prasība attiecas uz lauksaimniecības dzīvnieku īpašniekiem un turētājiem.

Lauksaimniecības dzīvnieks – dzīvnieks, kuru audzē un tur dzīvnieku izcelsmes produktu (gaļas, piena un olu, vilnas, kažokādu, spalvu, ādu vai jebkādu citu dzīvnieku izcelsmes produktu) iegūšanai vai citos lauksaimnieciskos nolūkos, tai skaitā ierobežotā platībā turēts savvaļas sugas dzīvnieks

Prasības:

1. Barības aprītē drīkst iesaistīties PVD reģistrēts vai atzīts uzņēmums.
2. Atgremotājus ir **aizliegts barot** ar dzīvnieku izcelsmes olbaltumvielām un barību, kuras sastāvā ir šīs olbaltumvielas.
3. Lauksaimniecības dzīvnieku (izņemot kažokzvērus), kas ir atgremotāji, ir aizliegts barot ar:
 - pārstrādātām dzīvnieku olbaltumvielām, izņemot zivju miltus;
 - atgremotāju izcelsmes kalogēnu un želatīnu;
 - asins produktiem;
 - hidrolizētām dzīvnieku izcelsmes olbaltumvielām;
 - zivju miltiem vai to saturošiem barības maisījumiem (izņemot neatšķirto atgremotāju barošanai ar zivju miltus saturošiem piena aizstājējiem un lieto saskaņā ar Regulas Nr.56/2013 IV nodaļas E iedaļā noteiktajiem nosacījumiem);
 - dzīvnieku izcelsmes dikalcija un trikalcija fosfātu vai to saturošiem maisījumiem;
 - atgremotāju hidrolizētas olbaltumvielas, kas iegūtas no jēlādām un ādām.
4. Lauksaimniecības dzīvnieku (kas ir atgremotājs) ir atļauts barot ar šādu olbaltumvielas saturošu barību:
 - pienu, piena produktiem, no piena iegūtiem produktiem, jaunpiena produktiem un jaunpienu;
 - olām un olu produktiem;

- neatgremotāju dzīvnieku kalogēnu un želatīnu;
 - hidrolizētu proteīnu, kas iegūts no tādu dzīvnieku ķermeņa daļām, kuri nav atgremotāji, un no atgremotāju ādām;
 - barības maisījumus, kas satur iepriekšminētos produktus no a) līdz d);
 - augu izcelsmes barības sastāvdaļas, kas satur nenožīmīgu daudzumu kaulu spīkulu.
5. Lauksaimniecības dzīvnieku, kas nav atgremotāji (cūkas, putni, zirgi, izņemot kažokzvēri) barošanā aizliegts izmantot:
- pārstrādātas dzīvnieku olbaltumvielas, izņemot zivju miltus (3. kategorijas materiāls);
 - atgremotāju izcelsmes kolagēnu un želatīns;
 - asins pagatavojumus (piem. asins milti);
 - hidrolizētas dzīvnieku izcelsmes olbaltumvielas.
6. Lauksaimniecības dzīvnieku, kas nav atgremotāji (cūkas, putni, zirgi, izņemot kažokzvēri) barošanā drīkst izmantot:
- zivju miltus vai to saturošs barības maisījums, ievērojot normatīvos aktos paredzētos nosacījumus;
 - dzīvnieku izcelsmes dikalcija un trikalcija fosfātu vai to saturošus barības maisījumus;
 - pienu, piena produktus, no piena iegūtus produktus, jaunpienu un jaunpiena produktus;
 - olas, olu produktus;
 - neatgremotāju dzīvnieku kolagēnu un želatīnu (izņemot no cūkām izbarojot vienas sugas ietvaros);
 - neatgremotāju hidrolizētas olbaltumvielas (izņemot vienas sugas ietvaros);
 - atgremotāju hidrolizētas olbaltumvielas, kas iegūtas no jēlādām un ādām;
 - barības maisījumi, kas satur iepriekš minētos produktus no a) līdz g) apakšpunktam;
 - augu izcelsmes barības sastāvdaļas, kas satur nenožīmīgu daudzumu kaulu spīkulu.
7. Saimniecības, kurās tur atgremotājus, drīkst citu sugu dzīvniekiem izēdināt un glabāt zivju miltus, dikalcija fosfātu un asins produktus saturošu barību.
8. Pilnvērtīgas barības ražošanā jāievēro nosacījumus:
- barība, kas pagatavota ar zivju miltiem, satur mazāk nekā 50 % kopproteīna; vai
 - barība, kuras ražošanā izmantots dikalcija fosfāts vai trikalcija fosfāts, satur mazāk nekā 10 % kopējā fosfora; vai
 - barība, kuras ražošanā izmantoti asins produkti vai asins milti, satur mazāk nekā 50 % kopējās olbaltumvielas.
9. Neiesaiņota un iesaiņota barība, kas paredzēta atgremotājiem, ir jāglabā, jāpārvadā un jāiesaiņo telpās, kas ir fiziski nodalītas no telpām, kurās atrodas cita barība.
10. Vismaz piecus gadus ir jāglabā dokumentācija, kurā sīki atspoguļoti barības izejvielu iepirkumu, izlietojumu un pārdošanas apjomus.

Normatīvie akti:

Eiropas Parlamenta un Padomes 2001.gada 22.maija Regulas (EK) Nr. 999/2001, ar ko paredz noteikumus dažu transmisīvo sūkļveida encefalopātiju profilaksei, kontrolei un apkarošanai (7.pants)

9.1.2. TSE PROFILAKSES UN KONTROLES PASĀKUMI

Prasību mērķis. Nodrošināt atbilstošu kontroli dzīvnieku slimību gadījumos, kad tiek radīts risks sabiedrības un dzīvnieku veselībai.

Mērķa grupa. Prasība attiecas uz dzīvnieku īpašniekiem un turētājiem.

Prasības:

1. Dzīvnieku īpašniekam vai turētājam ir pienākums:
 - 1.1. nekavējoties ziņot praktizējošam veterinārārstam vai PVD par aizdomām par dzīvnieku saslimšanu ar TSE vai dzīvnieku nobeigšanos;
 - 1.2. ikvienu dzīvnieku, par kuru ir radušās aizdomas, ka tas ir inficējies ar TSE, ir aizliegts pārvietot (izņemot, ja to ir atļāvis PVD inspektors);
 - 1.3. ir jāizpilda un jāievēro visi PVD inspektoru norādījumi.
2. Pasākumi TSE apstiprināšanas gadījumā:
 - 2.1. aizliegts pārvietot dzīvniekus un no tiem iegūtus produktus, tostarp dzīvnieku līķi (izņemot, ja to ir atļāvis PVD inspektors);
 - 2.2. ir jāizpilda un jāievēro visi PVD inspektoru norādījumi.
3. Tirdzniecība starp Eiropas Savienības dalībvalstīm, eksports un imports
 - 3.1. Vispārīgās prasības:
 - a. uz citām Eiropas Savienības dalībvalstīm (turpmāk – dalībvalstis) drīkst izvest dzīvniekus, to spermu, olšūnas un embrijus, kuri atbilst Eiropas Savienības normatīvajos aktos noteiktajām prasībām;
 - b. uz valstīm, kuras nav Eiropas Savienības dalībvalstis (turpmāk – trešās valstis), drīkst izvest dzīvniekus, to spermu, olšūnas un embrijus, kuri atbilst minēto trešo valstu izvirzītajām prasībām;
 - c. izvest dzīvniekus, dzīvnieku spermu, olšūnas un embrijus uz citām dalībvalstīm un trešajām valstīm, tiem ir jābūt Pārtikas un veterinārā dienesta inspektora izsniegtam veterinārajam (veselības) sertifikātam. Veterinārais (veselības) sertifikāts apliecina dzīvnieku, dzīvnieku spermas, olšūnu un embriju atbilstību normatīvajos aktos noteiktajām prasībām;
 - d. Latvijā no citām dalībvalstīm/ trešajām valstīm drīkst ievest dzīvniekus, dzīvnieku spermu, olšūnas un embrijus, ja tiem ir minētās valsts kompetentās veterinārās iestādes izsniegts veterinārais (veselības) sertifikāts, kas apliecina to atbilstību Eiropas Savienības normatīvajos aktos noteiktajām prasībām dzīvnieku, dzīvnieku spermas, olšūnu un embriju tirdzniecībai starp dalībvalstīm/ ieviešanai no trešajām valstīm.
 - 3.2. Prasības, kādas jāievēro attiecībā uz TSE:
 - a. uz dalībvalstīm ar nenozīmīgu klasiskās skrepi slimības risku vai dalībvalstīm, kurās ir ieviesta skrepi slimības uzraudzības programma, aitas un kazas, izņemot tūlītējai nokaušanai paredzētās, drīkst izvest, ja tās atbilst vismaz vienam no šādiem nosacījumiem:
 - ir no saimniecības ar nenozīmīgu klasiskās skrepi slimības risku;
 - ir no dalībvalsts vai dalībvalsts zonas ar nenozīmīgu klasiskās skrepi slimības risku;
 - aitas pieder ARR/ARR prionu proteīnu genotipam (piederību minētajam genotipam nosaka laboratoriski un tas nozīmē, ka aitas ir neuzņēmīgas (rezistentas) pret skrepi slimību) un nav no saimniecības, kurai noteikti ierobežojumi saistībā ar tajā konstatētu TSE (VII pielikuma B nodaļas 3. un 4.punkts).
 - b. uz pārējām dalībvalstīm vaislai paredzētas aitas un kazas drīkst izvest, ja tās atbilst vismaz vienam no šādiem nosacījumiem:
 - ir no saimniecības ar nenozīmīgu vai kontrolētu klasiskās skrepi slimības risku;
 - ir no dalībvalsts vai dalībvalsts zonas ar nenozīmīgu klasiskās skrepi slimības risku;
 - aitas pieder ARR/ARR prionu proteīnu genotipam un nav no saimniecības, kurai noteikti ierobežojumi saistībā ar tajā konstatētu TSE (VII pielikuma B nodaļas 3. un 4.punkts);

- c. ja govīm, aitām vai kazām ir apstiprināta saslimšana ar TSE, uz citām dalībvalstīm un trešajām valstīm ir aizliegts izvest to pēcnācējus, kuri ir dzimuši pēdējo divu gadu laikā vai ir dzimuši pēc pirmo TSE klīnisko pazīmju parādīšanās;
- d. uz citu dalībvalsti drīkst izvest aitu un kazu spermu un embrijus, kuri atbilst vismaz vienam no šādiem nosacījumiem:
- ir savākti no dzīvniekiem, kuri kopš dzimšanas pastāvīgi ir turēti saimniecībā vai saimniecībās ar nenozīmīgu vai kontrolētu klasiskās skrepi slimības risku;
 - ir savākti no dzīvniekiem, kas pēdējos trīs gadus pirms savākšanas pastāvīgi ir turēti saimniecībā vai saimniecībās, kuras trīs gadus ir izpildījušas visas 1. daļas 1.3. punkta a) līdz f) apakšpunktā noteiktās prasības;
 - ir savākti no dzīvniekiem, kas kopš dzimšanas pastāvīgi ir turēti valstī vai zonā ar nenozīmīgu klasiskās skrepi slimības risku;
 - teķu sperma savākta no ARR/ARR prionu proteīna genotipa vīriešu kārtas dzīvniekiem;
 - aitu embriju gadījumā tiem ir vismaz viena ARR alēle.

i

Detalizētas prasības dzīvnieku, dzīvnieku spermas, olšūnu un embriju izvešanai uz citām dalībvalstīm un trešajām valstīm, kā arī prasības dzīvnieku spermas, olšūnu un embriju ievēšanai Latvijā, dzīvnieku īpašnieki un turētāji var uzzināt PVD.

Normatīvie akti:

Eiropas Parlamenta un Padomes 2001.gada 22.maija Regulas (EK) Nr. 999/2001, ar ko paredz noteikumus dažu transmisīvo sūklveida encefalopātiju profilaksei, kontrolei un apkarošanai (11., 12., 13., 15. pants), un Veterinārmedicīnas likuma 59.panta 8.punkta "a" apakšpunkts.

10. Augu aizsardzības līdzekļi

Prasības mērķis. Veicināt pareizu augu aizsardzības līdzekļu lietošanu, lai nodrošinātu augu, dzīvnieku un sabiedrības veselību.

Mērķa grupa. Prasība attiecas uz lauksaimniekiem, kuri augu mēslošanai un augsnes uzlabošanai izmanto kūtsmēslus un citus mēslošanas līdzekļus.

Prasības:

- 1) lauksaimniekam atļauts izplatīt un lietot tikai reģistrētus augu aizsardzības līdzekļus;
- 2) augu aizsardzības līdzekļi jālieto saskaņā ar norādēm marķējumā,
- 3) augu aizsardzības līdzekļi jāuzglabā oriģinālā iepakojumā ražotāja noteiktajos uzglabāšanas apstākļos, aizslēdzamās, bērniem un dzīvniekiem nepieejamās vietās, atsevišķi no pārtikas produktiem un lopbarības, kā arī saskaņā ar Aizsargjoslu likuma prasībām.
- 4) lietojot pirmās un otrās klases augu aizsardzības līdzekļus, personai ir:
 - jāsaņem apliecība par augu aizsardzības zināšanu minimuma apguvi;
 - jākārtro reģistrācijas žurnāls - jāveic iegādāto augu aizsardzības līdzekļu un apstrādāto kultūraugu vai objektu, apstrādātās teritorijas uzskaitē;

i

Papildus informācija:

- ✓ Augu aizsardzības reģistrs pieejams Valsts augu aizsardzības dienesta tīmekļa vietnē www.vaad.gov.lv.

Normatīvie akti:

- ✓ Augu aizsardzības likuma 7.panta pirmās daļas pirmais teikums, 9.panta trešā daļa, 10.panta pirmā daļa (neattiecas vārdi "Eiropas un Vidusjūras augu aizsardzības organizācijas noteiktos labas augu aizsardzības prakses principus (publicēti Valsts augu aizsardzības dienesta tīmekļa vietnē) un augu aizsardzības līdzekļu lietošanu regulējošos normatīvajos aktos noteiktos integrētās augu aizsardzības principus un prasības visos tajos paredzētajos gadījumos")
- ✓ Augu aizsardzības likuma 7.panta piektās daļas 1.punkts Ministru kabineta 2011.gada 13.decembra noteikumu Nr.950 "Augu aizsardzības līdzekļu lietošanas noteikumi" 3., 9. un 13.punkts

11. Teļu labturība

Prasības mērķis. nodrošināt labturības prasību ievērošanu teļiem

Mērķa grupa. Prasība attiecas uz teļu īpašniekiem un turētājiem

Prasības ēkai un novietnei:

1. Teļa īpašnieks nodrošina, ka gaisa apmaiņa, ventilācija, putekļu daudzums, temperatūra, relatīvais gaisa mitrums, gāzu koncentrācija un trokšņu intensitāte nekaitē teļam un atbilst tā fizioloģiskajām un etoloģiskajām vajadzībām.
2. Teļu novietnes automātisko un mehānisko aprīkojumu pārbauda ne retāk, kā reizi dienā, un konstatētos bojājumus nekavējoties novērš. Ja tas nav iespējams, nekavējoties veic nepieciešamos pasākumus teļu veselības un labturības nodrošināšanai.
3. Lai novērstu ugunsbīstamības risku un elektrotraumas, novietni apsaimnieko saskaņā ar normatīvajiem aktiem par ugunsdrošību un elektrodrošību.
4. Novietnē nodrošina apgaismojumu ne mazāk par 8 stundām diennaktī.
5. Novietnes grīdas ir:
 - mehāniski izturīgas;
 - gludas un neslidenas, lai nepieļautu iespēju teļiem savainoties;
 - tīrāmas un dezinficējamas.
6. Novietnes, aplokus, aizgaldus un aprīkojumu izgatavo no materiāliem, kas:
 - nekaitē teļa veselībai;
 - ir tīrāmi un dezinficējami.
7. Teļu novietņu aprīkojums nedrīkst būt ar asām malām vai izciļņiem, kas varētu dzīvniekus savainot.
8. Teļu guļvietas:
 - uztur sausas, izmantojot dzīvnieku veselībai nekaitīgus pakaišus;
 - nodrošina ar piemērotiem pakaišiem visiem teļiem, kas ir jaunāki par 2 nedēļām.
9. Teļa īpašnieks nodrošina, lai:
 - tiktu izvākti kūtsmēsli atbilstoši novietnē paredzētajai kūtsmēsļu izvākšanas tehnoloģijai;
 - ne retāk kā reizi diennaktī tiktu izvākti bojātie barības pārpalikumi;

Minimālās prasības teļu turēšanai:

1. Novietnē teļus tur nepiesietus, tiem neliek apaušus.
2. Teļus, kurus tur grupās, barošanas laikā atļauts piesiet uz laiku, ne ilgāku par 1 stundu.
3. Teļu piesiešanai izvēlas valgu no atbilstoša materiāla, kas nerada ievainojumus, piemērotā garumā, lai neapgrūtinātu piecelšanos, apgulšanos un barības uzņemšanu.
4. Ja teļi ir piesieti, tos regulāri pārbauda un sakārto valgu.
5. Teļiem, kurus tur grupās, atbilstoši to svaram nodrošina katram šādu platību:
 - līdz 150 kg smagiem teļiem - ne mazāku par 1,5 m²;
 - no 150 līdz 220 kg smagiem teļiem - ne mazāku par 1,7 m²;
 - 220 kg un smagākiem teļiem - ne mazāku par 1,8 m².
6. Teļu guļvietas ierīko tā, lai nodrošinātu dzīvniekiem iespēju brīvi piecelties, apgulties, atpūsties un redzēt vienu otru.
7. Teļus pēc 8 nedēļu vecuma netur individuālajos sprostos, izņemot praktizējoša veterinārārsta noteiktus gadījumus, kad teļus nepieciešams izolēt veselības stāvokļa vai uzvedības dēļ.
8. Individuālos sprostos, izņemot sprostos, kuros ievieto slimos teļus, izveido:
 - ar redelveida sānu sienām, lai nodrošinātu redzes un ožas kontaktu ar blakus sprostos esošajiem dzīvniekiem;
 - noteiktā augstumā, kas nav zemāks par ievietotā dzīvnieka skausta augstumu, tam stāvēt;
 - noteiktā garumā, kas nav mazāks par ievietotā dzīvnieka garumu (mēra no dzīvnieka purngala līdz sēdes kaulam un iegūto skaitli reizina ar 1,1).

Prasības barībai un ūdenim:

1. Teļus uzreiz pēc to piedzimšanas, bet ne vēlāk kā 6 stundu laikā, nodrošina ar pirmpienu.
2. Teļus baro ne retāk kā 2 reizes dienā ar to vecumam, svaram, uzvedības un fizioloģiskajām vajadzībām atbilstošu barību. Barība:
 - satur nepieciešamo dzelzs daudzumu, lai nodrošinātu asinīs vidējo hemoglobīna līmeni vismaz 4,5 mmol/l teļiem, kas ir vecāki par 2 nedēļām;
 - ir sagremojama, šķiedrvielām bagāta sausa barība. Teļiem vecumā no 8 līdz 20 nedēļām šķiedrvielas daudzumu palielina no 50 līdz 250 gramiem.
3. Teļus no 2 nedēļu vecuma nodrošina ar barības maisījumiem, kas paredzēti teļu ēdināšanai kā papildbarība.
4. Teļiem, kurus tur grupās, nodrošina vienlaicīgu pieklūšanu barībai, izņemot gadījumus, ja to barošanai izmanto zīdīšanu vai automatiskās barošanas metodi.
5. Teļus no 2 nedēļu vecuma nodrošina ar svaigu ūdeni to fizioloģiskajām vajadzībām atbilstošā daudzumā.
6. Slimiem teļiem, kā arī karstā laikā teļiem ir pastāvīgi pieejams svaigs ūdens.
7. Teļu barošanas un dzirdināšanas vietas iekārto tā, lai nepieļautu barības un ūdens piesārņojumu un nodrošinātu visu dzīvnieku ērtu pieklūšanu barošanas un dzirdināšanas vietām, novēršot savstarpējās konkurences negatīvo ietekmi.

Veselības prasības:

1. Teļa īpašnieks nodrošina, lai slimis vai savainots teļš tiktu nošķirts, bet, ja tas nav iespējams, tiktu nodrošināti tā atveseļošanai piemēroti apstākļi.

Pārbaudes prasības:

1. Teļus, kurus tur novietnē, pārbauda ne retāk kā 2 reizes diennaktī, teļus, kurus tur ārpus novietnes, - ne retāk kā reizi diennaktī.
2. Lauksaimniecības dzīvnieka īpašnieks dzīvnieka pārbaudes veikšanai jebkurā diennakts laikā nodrošina atbilstošu (pastāvīgu vai pārvietojamu) apgaismojumu.

Normatīvie akti:

- ✓ Ministru kabineta 2003. gada 2. septembra noteikumu Nr. 491 "Teļu labturības prasības" 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 15., 17., 18., 19., 20. un 25. punkts
- ✓ Ministru kabineta 2008. gada 2. janvāra noteikumu Nr. 5 "Lauksaimniecības dzīvnieku vispārīgās labturības prasības" 6., 10., 11., 12., 14. un 15. punkts, kā arī 18.3., 18.4. un 18.5. apakšpunkts

12. Cūku labturība

Prasības mērķis. nodrošināt cūku labturības prasību ievērošanu

Mērķa grupa. Prasība attiecas uz cūku īpašniekiem un turētājiem

Prasības ēkai un novietnei:

1. Cūku novietnē nav vēlami trokšņi, kuru stiprums pārsniedz 85 decibelus, kā arī pēkšņi un ilgstoši trokšņi.
2. Novietnē vismaz 8 stundas diennaktī nodrošina apgaismojumu ar gaismas intensitāti, kas ir ne mazāka par 40 luksiem.
3. Novietnes grīdas ir:
 - mehāniski izturīgas;
 - gludas un nav slidenas, lai novērstu iespēju, ka cūkas savainojas;
 - piemērotas cūku lielumam un svaram.
4. Ja cūkas tur grupās novietnēs, kurās ir betona-redeļu grīda:
 - maksimālais spraugu platums starp redelēm ir:
 - a. sivēniem – 11 milimetru;
 - b. atšķirtiem sivēniem – 14 milimetru;
 - c. audzējamām cūkām un nobarojamām cūkām – 18 milimetru;
 - d. jauncūkām pēc apsēklošanas un sivēnmātēm – 20 milimetru;
 - minimālais redeļu platums ir:
 - a. sivēniem un atšķirtiem sivēniem – 50 milimetru;
 - b. audzējamām cūkām, nobarojamām cūkām, jauncūkām pēc apsēklošanas un sivēnmātēm – 80 milimetru.
5. Cūku aizgaldus nodrošina ar pietiekamu daudzumu cūku nodarbināšanai paredzētu veselībai nekaitīgu materiālu (piemēram, salmiem, sienu, koksni, zāgskaidām, sēņu kompostu, kūdru vai šo materiālu sajaukumu), kas ir piemērots attiecīgajai kanalizācijas sistēmai;
6. Sivēnmātēm un jauncūkām nodrošina pastāvīgi pieejamus pakaišus, kas atbilst iepriekšējā punktā minētajām prasībām.
7. Grūsnas sivēnmātes un jauncūkas nedēļu pirms plānotās atnešanās nodrošina ar migas taisīšanai piemērotiem materiāliem pietiekamā daudzumā, ja novietnē neizmanto šķidro mēslu aizvadišanas sistēmu, kas tehniski nav tam piemērota.

Minimālās prasības cūku turēšanai:

1. Cūku aizgaldus:
 - nodrošina ar siltu, ērtu, pietiekami tīru un sausu guļvietu, kur vienlaikus visas cūkas var atpūsties;
 - ierīko tā, lai cūkas redzētu cita citu. Minētais nosacījums neattiecas uz jauncūkām un sivēnmātēm, kuras nedēļu pirms plānotās atnešanās un atnešanās laikā var turēt atsevišķi.
2. Katram atšķirtam sivēnam, audzējamai cūkai un nobarojamai cūkai, izņemot apsēklotas jauncūkas un sivēnmātes, kuras tur grupās, atbilstoši dzīvnieka svaram nodrošina šādu platību:
 - 0,15 m², ja cūkas svars ir līdz 10 kg;
 - 0,20 m², ja cūkas svars ir no 11 līdz 20 kg;
 - 0,30 m², ja cūkas svars ir no 21 līdz 30 kg;
 - 0,40 m², ja cūkas svars ir no 31 līdz 50 kg;
 - 0,55 m², ja cūkas svars ir no 51 līdz 85 kg;
 - 0,65 m², ja cūkas svars ir no 86 līdz 110 kg;
 - 1 m², ja cūkas svars ir lielāks par 110 kg.
3. Jauncūkas un sivēnmātes ir aizliegts turēt piesietas. Būvējot vai pārbūvējot novietnes, telpās aizliegts ierīkot jauncūku un sivēnmāšu piesiešanai paredzētu aprīkojumu.

4. Sivēnmātes un jauncūkas laikposmā no četrām nedēļām pēc apsēklošanas līdz nedēļai pirms plānotās atnešanās:
 - var turēt individuālos aizgaldos, nodrošinot tām iespēju brīvi pagriezties, ja novietnē ir mazāk par 10 sivēnmātēm
 - tur grupās, ja novietnē ir vairāk par 10 sivēnmātēm. Aizgaldā malām jābūt:
 - a. vismaz 2,8 metrus garām, ja aizgaldā ir 6 vai vairāk dzīvnieku;
 - b. vismaz 2,4 metrus garām, ja aizgaldā ir mazāk par 6 dzīvniekiem.
5. Grupās turētām apsēklotām jauncūkām un sivēnmātēm:
 - jānodrošina sekojoša kopējā grīdas platība uz vienu cūku:
 - a. grupās ar 6 līdz 39 cūkām apsēklotai jauncūkai nodrošina vismaz 1,64 m², bet sivēnmātei nodrošina vismaz 2,25 m²;
 - b. grupās, kurās ir mazāk par 6 cūkām, kopējo grīdas platību palielina par 10%.
 - c. grupās, kurās ir 40 un vairāk cūku, kopējo grīdas platību var samazināt par 10%.
 - daļai no kopējās nodrošināmās grīdas platības jābūt ar cietu vienlaidu segumu, kurš jānodrošina vismaz šādā platībā:
 - a. apsēklotai jauncūkai paredz vismaz 0,95 m²;
 - b. grūsnai sivēnmātei paredz vismaz 1,3 m²;
 - c. kanalizācijas atveres aizņem ne vairāk par 15% no grīdas platības.
6. Atnešanās aizgaldā:
 - pirms ievietošanas tajā grūsnas sivēnmātes un jauncūkas notīra.
 - nodrošina brīvu platību dabisku dzemdību atvieglošanai vai palīdzības sniegšanai dzemdību laikā.
 - nodrošina sivēnu aizsardzībai piemērotu nožogojumu.
 - sivēniem nodrošina:
 - a. pietiekami lielu platību, lai tie bez grūtībām var zīst sivēnmāti.
 - b. pietiekami lielu platību, kur visi sivēni vienlaikus var apgulties. Tā var būt no cieta seguma, izklāta ar īpašu paklāju, salmu pakaišiem vai citu piemērotu materiālu.
7. Sivēnus atšķirt no sivēnmātes:
 - nedrīkst, pirms tie sasniedz 28 dienu vecumu.
 - var pēc 21 dienas vecuma sasniegšanas, ja tas nepieciešams sivēnmātes vai sivēnu veselības un labturības dēļ. Tādā gadījumā sivēnus ievieto īpaši paredzētā novietnē, ko pirms katras jaunas dzīvnieku grupas ievietošanas tīra un dezinficē.
8. Atšķirtos sivēnus, audzējamās un nobarojamās cūkas tur grupās, pēc iespējas samazinot pārgrupēšanas nepieciešamību.
9. Pārgrupējot jebkura vecuma cūkas:
 - to vēlams izdarīt nedēļas laikā pēc atšķiršanas;
 - aizgaldā nodrošina cūkām iespēju izvairīties citai no citas;
 - trankvilizatorus lieto tikai pēc praktizējoša veterinārārsta ieteikumiem;
 - nodrošina adaptācijas uzraudzību.
10. Ja cūku grupā vērojamas izteiktas agresijas pazīmes, noskaidro tās iemeslus un veic atbilstošus pasākumus, piemēram, dzīvniekus nodrošina ar pietiekamu daudzumu salmu vai citiem materiāliem, lai tos nodarbinātu. Apdraudētās vai īpaši agresīvās cūkas atšķir no pārējās dzīvnieku grupas un uz laiku ievieto atsevišķā aizgaldā.
11. Kuiļa aizgaldā platību paredz ne mazāku par 6 m², lai dzīvniekam nodrošinātu kustību brīvību un tas varētu dzirdēt, redzēt un saost citas cūkas.
12. Ja kuiļa aizgaldā paredzēts lecināt cūkas, nodrošina vismaz 10 m² lielu platību bez šķēršļiem.

Prasības barībai un ūdenim:

1. Cūkas baro ne retāk kā reizi dienā.
2. Ja cūkas tur grupās un baro, neizmantojot zīdīšanu vai automātiskās barošanas metodi, tām nodrošina iespēju vienlaikus piekļūt barībai.
3. Cūkām, kas ir vecākas par 2 nedēļām, nodrošina iespēju brīvi uzņemt svaigu ūdeni.

4. Lai apmierinātu cūku izsalkumu un tieksmi košļāt, grūsnas sivēnmātes, kas nezīda, un jauncūkas nodrošina ar pietiekamu daudzumu barības, kas ir lielos gabalos vai ar augstu šķiedrvielu saturu un lielu enerģētisko vērtību.

Veselības prasības:

1. Grūsnas sivēnmātes un jauncūkas apstrādā pret endoparazītiem un ektoparazītiem, ja nepieciešams.
2. Ir atļautas cūku identifikācijas procedūras un šādas neārstnieciskas operācijas:
 - sivēniem līdz 7 dienu vecumam – acu zobu izkniebšana vai noslīpēšana, veidojot veselu līdzenu zobu virsmu;
 - kuiļiem – ilkņu saīsināšana, ja nepieciešams;
 - daļēja astes amputācija;
 - vīriešu kārtas dzīvnieku kastrācija (kastrējot nedrīkst plēst audus);
 - deguna riņķa ielikšana dzīvniekiem, ko audzē ārā apstākļos brīvā turēšanas sistēmā.
3. Iepriekšējā punktā minētās neārstnieciskās operācijas atbilstošos sanitāros apstākļos ar piemērotiem līdzekļiem veic praktizējošs veterinārārsts vai persona, ko veterinārārsts ir teorētiski un praktiski apmācījis attiecīgo operāciju veikšanā.
4. Sivēnus, kas vecāki par 7 dienām, kastrē vai tiem asti amputē praktizējošs veterinārārsts, izmantojot anestēzijas līdzekļus un prolongētos analgētiskos līdzekļus.
5. Acu zobu izkniebšanu vai noslīpēšanu, kā arī daļēju astes amputāciju veic tikai tādā gadījumā, ja ir savainoti sivēnmāšu pupi vai dzīvnieku ausis un astes. Pirms minētajām procedūrām, ņemot vērā vides apstākļus un dzīvnieku blīvumu grupās, veic pasākumus, lai nepieļautu astu nokošanu vai citas nevēlamas parādības. Ja minētās procedūras tiek veiktas, maina cūku turēšanas apstākļus vai saimniekošanas sistēmu.

Normatīvie akti:

Ministru kabineta 2009. gada 7. jūlija noteikumu Nr. 743 "Cūku labturības prasības" 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 36., 37., 38., 39., 40., 41., 42., 43., 44. un 45. punkts

13. Vispārīgās labturības prasības lauksaimniecības dzīvniekiem

Prasības mērķis. nodrošināt lauksaimniecības dzīvnieku labturības prasību ievērošanu

Mērķa grupa. Prasība attiecas uz lauksaimniecības dzīvnieku īpašniekiem un turētājiem

Dzīvnieku izvēle lauksaimniecībai un darbinieku nodrošināšana:

1. Dzīvniekus tur lauksaimniecības mērķiem, ja pēc to genotipa (organisma iedzimtības faktoru kopums) vai fenotipa (organisma ārējo un iekšējo struktūru un funkciju vai pazīmju un īpašību kopums) šāda dzīvnieku turēšana nekaitē to veselībai un labsajūtai.
2. Lauksaimniecības dzīvnieka īpašnieks nodrošina, lai par lauksaimniecības dzīvnieku rūpētos atbilstošs skaits darbinieku ar attiecīgām prasmēm un profesionālajām iemaņām.

Prasības ēkai un novietnei:

1. Nepieļauj lauksaimniecības dzīvnieka turēšanu pastāvīgā tumsā. Ja dzīvnieku tur pastāvīgā mākslīgā apgaismojumā, tam nodrošina nepieciešamo atpūtu no šī apgaismojuma. Ja lauksaimniecības dzīvnieka fizioloģisko un etoloģisko vajadzību nodrošināšanai dabiskais apgaismojums nav pietiekams, nodrošina pienācīgu mākslīgu apgaismojumu.
2. Lauksaimniecības dzīvnieka īpašnieks nodrošina, ka gaisa apmaiņa, ventilācija, putekļu daudzums, temperatūra, relatīvais gaisa mitrums, gāzu koncentrācija un trokšņu intensitāte nekaitē lauksaimniecības dzīvniekam un atbilst dzīvnieka fizioloģiskajām un etoloģiskajām vajadzībām.
3. Novietnes, kas aprīkotas ar mākslīgās ventilācijas iekārtu:
 - apgādā ar trauksmes ierīci, kas iekārtas bojājuma laikā brīdina par ventilācijas traucējumiem. Trauksmes ierīci regulāri pārbauda;
 - nodrošina ar rezerves ventilāciju, kas garantē pietiekamu gaisa apmaiņu un saglabā dzīvnieka veselību un labsajūtu, ja pamatsistēma ir bojāta.
4. Lai novērstu ugunsbīstamības risku un elektrotraumas, novietni apsaimnieko saskaņā ar normatīvajiem aktiem par ugunsdrošību un elektrodrošību.
5. Novietnes, aplokus, aizgaldus un aprīkojumu izgatavo no materiāliem, kas:
 - nekaitē lauksaimniecības dzīvnieka veselībai;
 - ir tīrāmi un dezinficējami.
6. Lauksaimniecības dzīvnieku novietņu aprīkojums nedrīkst būt ar asām malām vai izciļņiem, kas varētu dzīvniekus savainot.
7. Lauksaimniecības dzīvniekus, kas tiek turēti āra apstākļos, aizsargā no nelabvēlīgiem laikapstākļiem un plēsējiem, kā arī nepieļauj draudus to veselībai un dzīvībai.

Minimālās prasības lauksaimniecības dzīvnieku turēšanai:

1. Lauksaimniecības dzīvniekiem nodrošina to sugai, fizioloģiskajām un etoloģiskajām vajadzībām nepieciešamo fizisko aktivitāti. Ja dzīvnieks ilgstoši vai pastāvīgi ir piesiets vai tā kājas ir sapītas ar valgu, vai tas atrodas būrī, dzīvniekam nodrošina pietiekami daudz vietas kustībām.

Prasības barībai un ūdenim:

1. Lauksaimniecības dzīvniekus noteiktos laika intervālos baro ar to vecumam, sugai un fizioloģiskajām vajadzībām atbilstošu pilnvērtīgu barību un dzirdina ar svaigu ūdeni. Dzīvnieku barība un ūdens nesatur vielas un priekšmetus, kas dzīvniekam var izraisīt ciešanas vai savainojumus.
2. Lauksaimniecības dzīvnieku barošanas un dzirdināšanas vietas iekārto tā, lai nepieļautu barības un ūdens piesārņojumu un nodrošinātu visu dzīvnieku ērtu piekļūšanu barošanas un dzirdināšanas vietām, novēršot savstarpējās konkurences negatīvo ietekmi.

Veselības prasības:

1. Slimību profilaksei, ārstniecībai vai zootehniskos nolūkos lauksaimniecības dzīvniekiem dod veterinārās zāles. Ja dzīvniekiem ievadītas lietošanas ierobežojumiem pakļautas zāles, tās lieto

saskaņā ar normatīvo aktu prasībām par ierobežojumiem zāļu lietošanā dzīvniekiem, kā arī dzīvnieku un dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktu aprītē.

2. Dzīvnieka īpašniekam jāveic uzskaiti par lauksaimniecības dzīvnieka saslimšanas gadījumiem, tā ārstēšanu vai dzīvnieka nāvi. Šo informāciju glabā 3 gadus un pēc pieprasījuma uzrāda Pārtikas un veterinārā dienesta inspektoram
3. Ja lauksaimniecības dzīvnieks ir slims vai guvis traumu:
 - dzīvnieka īpašnieks vai turētājs nekavējoties nodrošina tam nepieciešamo aprūpi un pieaicina praktizējošu veterinārārstu ārstnieciskās palīdzības sniegšanai;
 - dzīvnieka īpašnieks nodrošina, lai slimais vai savainotais lauksaimniecības dzīvnieks tiktu nošķirts, bet, ja tas nav iespējams, tiktu nodrošināti tā atveseļošanai piemēroti apstākļi;
4. Aizliegts pārveidot lauksaimniecības dzīvnieka izskatu, izņemot gadījumus, ja tas ir noteikts dzīvnieku aizsardzības un labturības jomu regulējošajos normatīvajos aktos.
5. Aizliegts izmantot lauksaimniecības dzīvnieku dabisko vai mākslīgo vairošanu vai vairošanas procedūras, kas izraisa vai var izraisīt dzīvniekam sāpes vai savainojumus. Saskaņā ar dzīvnieku aizsardzības un labturības jomu regulējošajiem normatīvajiem aktiem ir atļauts izmantot veidus, kas varētu izraisīt nelielas vai īslaicīgas ciešanas vai savainojumus.

Pārbaudes prasības:

1. Lauksaimniecības dzīvnieka īpašnieks nodrošina, lai ne retāk kā reizi diennaktī tiktu pārbaudīta lauksaimniecības dzīvnieku veselība un turēšanas apstākļu atbilstība lauksaimniecības dzīvnieku labturības prasībām;
2. Lauksaimniecības dzīvnieka īpašnieks dzīvnieka pārbaudes veikšanai jebkurā diennakts laikā nodrošina atbilstošu (pastāvīgu vai pārvietojamu) apgaismojumu.
3. Lauksaimniecības dzīvnieku novietnes automātisko un mehānisko aprīkojumu pārbauda ne retāk kā reizi dienā, un konstatētos bojājumus nekavējoties novērš. Ja tas nav iespējams, nekavējoties veic nepieciešamos pasākumus lauksaimniecības dzīvnieku veselības un labturības nodrošināšanai.

Normatīvie akti:

- ✓ Dzīvnieku aizsardzības likuma 14. pants
- ✓ Ministru kabineta 2008. gada 2. janvāra noteikumu Nr. 5 "Lauksaimniecības dzīvnieku vispārīgās labturības prasības" 3., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15. un 16. punkts, 18.2., 18.3., 18.6. un 18.8. apakšpunkts, kā arī 19. un 20. punkts